

1518 C

Begraafplaats Schoonselhof

Volledige studieopdracht voor de opmaak van een masterplan voor de begraafplaats Schoonselhof met inbegrip van het ontwerp van het urnenveld, columbarium en strooiweide.

BOSQUETTO'S VOOR BEGRAAFPLAATS SCHOONSELHOF

MASTERPLAN EN ONTWERP COLUMBARIUM EN URNENVELD

A photograph of a cemetery. In the foreground, a path leads through tall grass. To the left is a tall, dense green hedge. In the middle ground, there are several low, rectangular hedges and some gravestones. The background is filled with a dense line of tall, dark evergreen trees under a blue sky with light clouds.

't Is hier zo rustig
en ik duw het zware hek
dat toegang biedt
tof de begraatplaats
langzaam open

Terwijl het piept, zoals altijd
in zijn roestige scharnieren
hou ik mijn adem in
om de rust hier van tevoren
voor hen
niet te verstoren

Want jong en oud
hebben hier elkaar gevonden
Arm en rijk
liggen hier vredig naast elkaar
Geluk en verdriet
zijn op deze plaats
tot niets verbonden
Leven en dood
liggen hier heel dicht
bij elkaar

't Is hier zo rustig
dat doet mijn adem stokken
Heel even maar
sla ik mijn ogen neer
Terwijl een traan vloeit
langs mijn wang
loop ik traag richting uitgang

Terwijl de roestige scharnieren piepen
zeg ik tegen hen
tot een volgende keer
Als ik er dan nog ben

INHOUD

VOORWOORD	
VISIE	7
MASTERPLAN	9
DE STRIP:	19
GRANDE ALLÉE	21
KINDERHOF	25
URNENTUIN	29
TUIN DER BEZINNING	31
KASTEEL EN NEERHOEVE	33
URNENMUUR	37
STROOIVELDJES	39
URNENBOS	43
FAÇADE	45
NIEUW ISLAMITISCH PERK	48
NIEUW EREPARK	49
KWALITEITSIMPULS	51
BESTAANDE STROOIWEIDEN	52
OPWAARDERING 'FLATS'	53
WESTELIJKE RAND	54
LANEN MET TALUDNISSEN	55
BOS	56
DETAILS	58
STRATEGIE	79
UITVOERINGSSTRATEGIE EN FASERING	79
MARKETING	81
KOSTENRAMING	83
SAMENVATTING	88

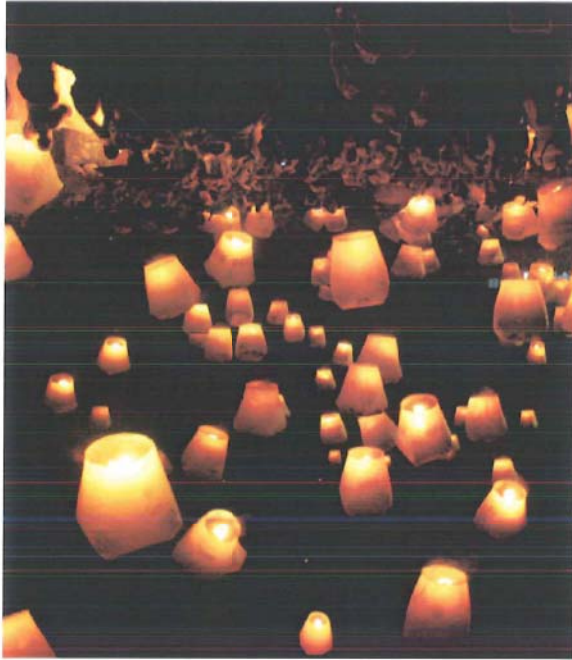
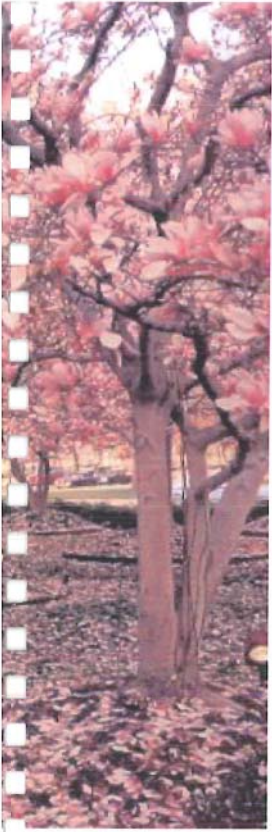
OKTOBER 2008

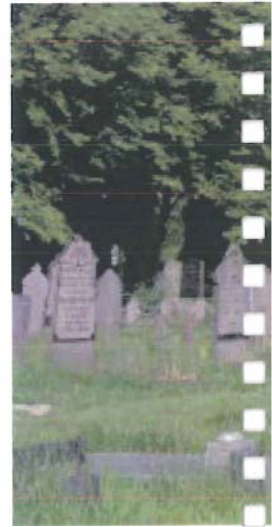
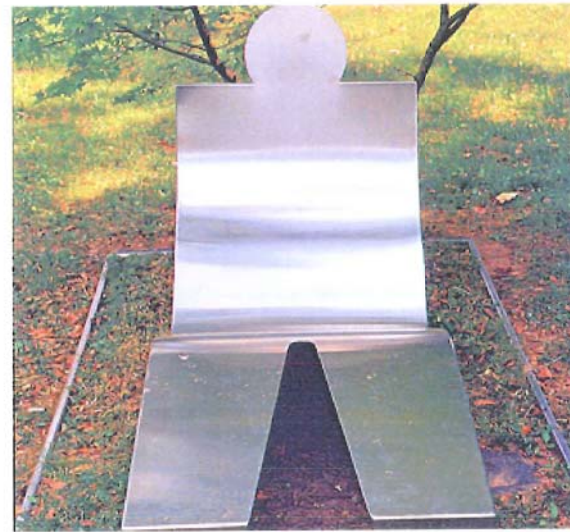
i.o.v. Sted Antwerpen

VOORWOORD

Begraafplaatsen zijn een plek waar emotie en tijd in elkaar overvloeien. Een ruimtelijk ontwerp voor een begraafplaats vraagt dan ook om subtiliteit, respect, en inlevingsvermogen. Met veel enthousiasme ontwierpen wij een masterplan voor Schoonselhof, een parkbegraafplaats met een bijzondere geschiedenis en verborgen schatten die erom vragen herontdekt te worden.

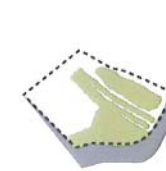

Boven: Individuele opvattingen over de dood weerspiegeld

Onder: Schoonselhof is qua parkopbouw vergelijkbaar met de paleistuin van Versailles. In Versailles is de bosquetto toegepast. Een bosquet of bosket is bos, doorsneden met rechte of slingerende lanen en omzoomd door hoge hagen.

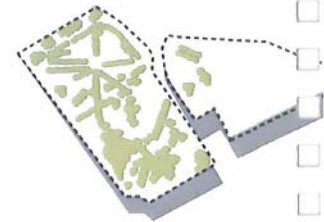
Antwerpen, Schoonselhof

Amsterdam, Zorgvlied

Parijs, Pere Lachaise

Brussel, Kerkhof Evere

VISIE

Onder: Vergelijkbare begraafplaatsen qua maat en schaal. De ruimtelijke opzet van Schoonselhof wordt bepaald door een rigide stramien van lanen én landschappelijke aanleg.

Schoonselhof is een geliefde begraafplaats bij de inwoners van de Stad Antwerpen en haar omgeving. Het is de enige 'parkbegraving' van haar soort in de wijde omtrek. De royale, symmetrische opzet en het vele monumentale groen zijn bepalend voor beeld en sfeer. Een serene, prettige omgeving voor een waardig afscheid maar ook een aangename, bijzondere plek voor een bezoek of alledaags ommetje.

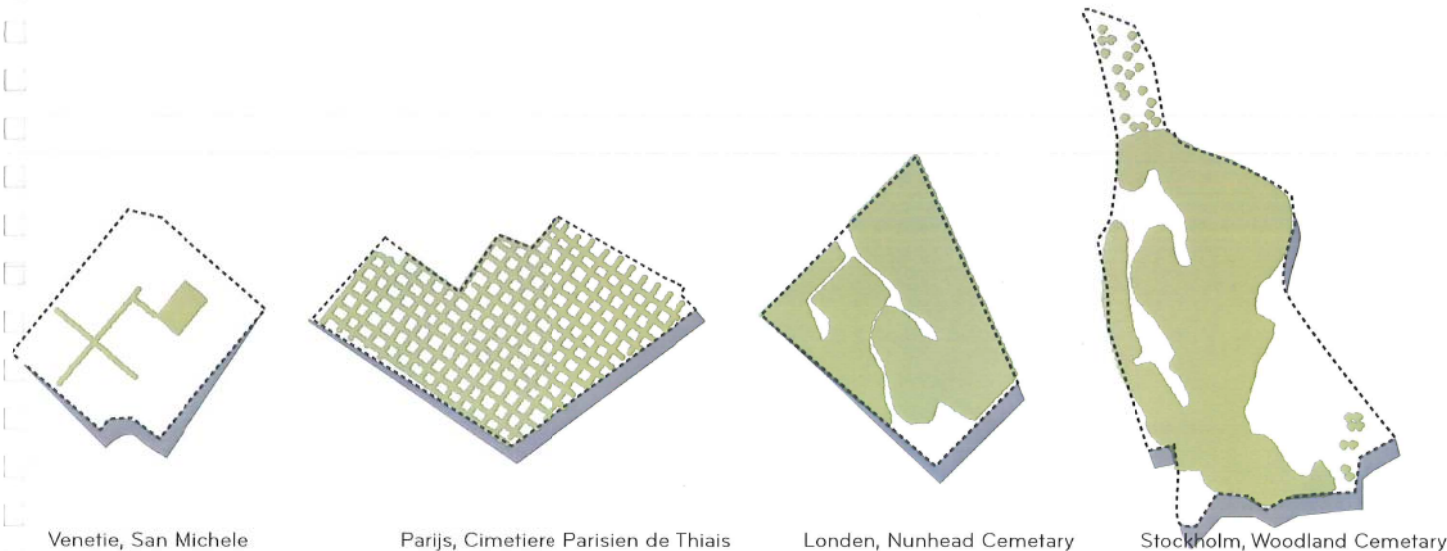
Toch is het gebruik van de begraafplaats -in zekere zin- beperkt en voldoet ze niet meer aan de wensen van deze tijd. Een begraafplaats anno 'nu', biedt volgens ons ruimte aan verschillende opvattingen en uitingen over de dood. De begraafplaats speelt een belangrijke rol in de rouwverwerking en zou qua vormgeving en beleving daarop geënt moeten zijn. Ze levert een bijdrage aan het ritueel rond de begrafenis of asbestemming, en het rouwproces daarna. Een parkbegraving biedt met haar groene, park-

setting extra mogelijkheden. Door verblijfskwaliteit te creëren en de relatie met de omgeving te onderzoeken, ontstaan kansen voor (passief-)recreatieve en ecologische verbindingen. Individuele én collectieve belangen profiteren bij zo een landschappelijke inrichting.

De stijging van het aantal crematies is een belangrijke aanzet voor dit masterplan. Naast ruimte, vraagt dit een omslag in het huidige gedachtegoed omtrent asbestemmingen. Hoewel Schoonselhof op de kaart staat als het 'Père Lachaise' van Antwerpen door haar prominente grafmonumenten, kan zij op het gebied van nieuwe vormen van asbestemmingen een voorbeeldfunctie vervullen voor heel België.

De behoeften en wensen waar Schoonselhof tegen aan kijkt, worden vertaald naar een robuust masterplan. Om op termijn een sfeervol en harmonieus beeld neer te zetten moet een heldere hoofdopzet uitkomst bieden.

De begraafplaats Schoonselhof heeft een homogene identiteit die schreeuwt om een nieuwe impuls. Door de onthulling van een centrale as met het kasteel als middelpunt, krijgt Schoonselhof haar kracht terug. In het masterplan wordt een spel gespeeld met de figuur van fragmenten of 'bosquettos'. Het samenspel van bosquette's bestaat uit gesloten vormen van geschooren beplanting en minerale wanden. Bosquette's spelen met contrast, verrassing en hebben een theatrale scène aan de binnenkant. Ze geven invulling aan een masterplan waarin ruimte is voor individuele expressie, maar ook voor Schoonselhof als funeraire publiekstrekker.

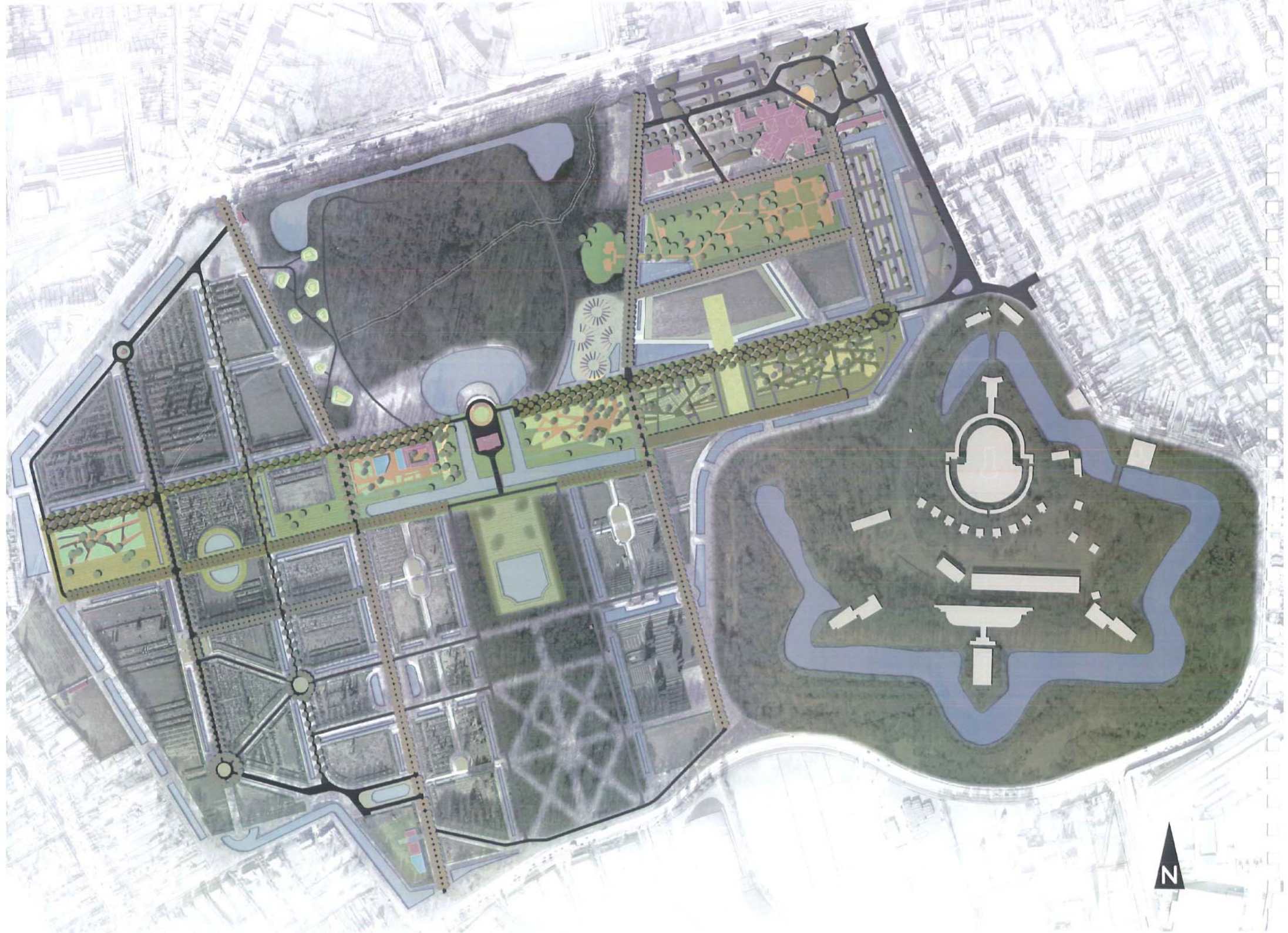

Venetie, San Michele

Parijs, Cimetiere Parisien de Thiais

Londen, Nunhead Cemetery

Stockholm, Woodland Cemetery

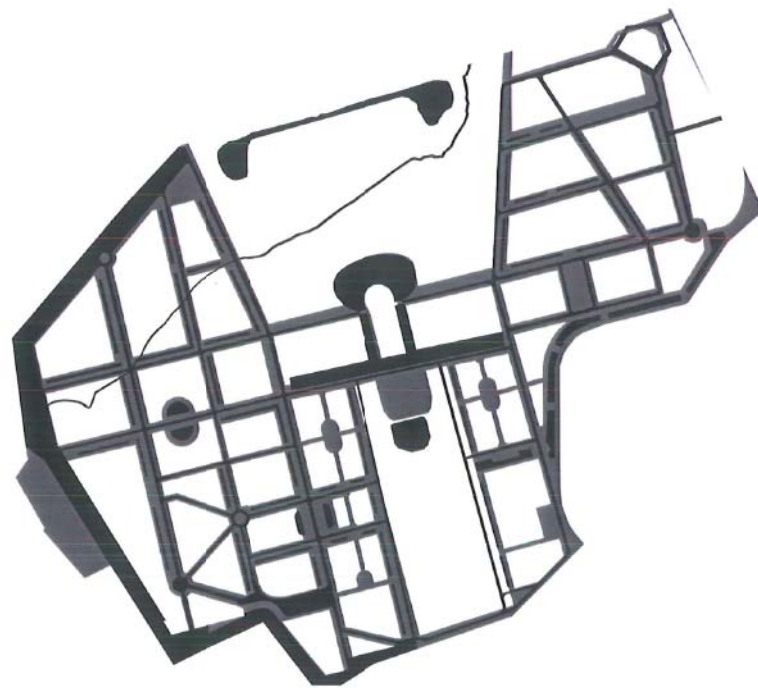
MASTERPLAN

Het domein Schoonselhof kent een aantal gezichten die zich in de geschiedenis hebben afgetekend. Het historisch landgoed met haar bostuinen in Franse en Engelse stijl, de talrijke monumentale lanen en brede grachten, en de grafperken met elk hun eigen invulling. Die veelzijdigheid blijkt echter beperkt. Het oude landgoed verkeert in slechte staat. De profilering van de lanen tussen de hoger gelegen grafperken biedt weinig zicht of afwisseling. Het water wordt op veel plaatsen overschaduwed door oeverbeplanting en betekent daarom weinig voor de beleving en de oriëntatie. De grafperken zijn qua inrichting veelal het-

zelfde en hebben een sobere aanblik.

De uitstraling en aantrekkingskracht van Schoonselhof is naar buiten toe bovendien beperkt.

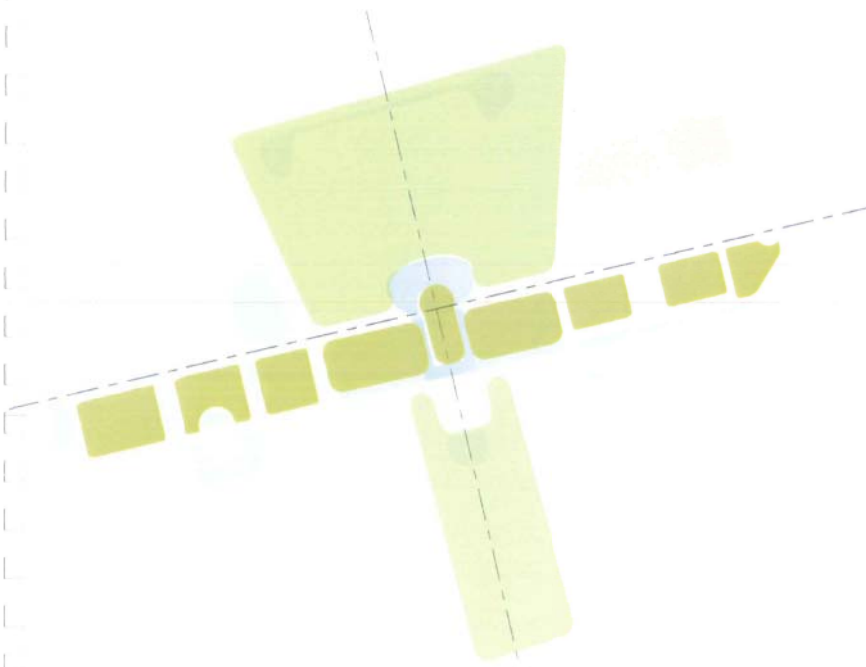
De rigide, symmetrische opzet van Schoonselhof is de basis van de begraafplaats. Hoewel de kracht van het domein in die opzet ligt, vormt zij tegelijkertijd het probleem. De tijd is aangebroken om een nieuwe laag toe te voegen. Een laag met meer kleur en variatie, die de bestaande sferen met elkaar verbindt, hiërarchie aanbrengt en voorziet in de wensen van deze tijd.

Het stramien van Schoonselhof is opgebouwd uit lanen en watergangen

De invulling van het stramien bestaat uit (lege) grafvelden, weides en bos

Een centrale strip schept hierarchie en verbindt de tijdslagen binnen Schoonselhof

Strip

Binnen de bestaande structuur van lanen en grafperken wordt een centrale strip geïntroduceerd. Deze strip loopt van oost naar west dwars over de begraafplaats en kruist het oude landgoed. Ze wordt getypeerd door haar ruime opzet, haar brede laanprofiel, de sterke aanwezigheid van het water en de diverse perkruintes.

Een ruim opgezette laan met meerdere bomenrijen langs de strip, wordt de nieuwe hoofdgang van de begraafplaats; de Grande Allée. Er ontstaat een herkenbare ruimte met grandeur, een statige sfeer waar het verblijf aangenaam is. Het water dat zich daarlangs duidelijk manifesteert versterkt dit gevoel. Een plek voor ontmoeting, mijmering, afleiding of ontspanning. De beschikbare grafperken die aan de Grande Allée grenzen, krijgen een nieuwe invulling. Ze bieden mogelijkheden voor de behoefte aan individualiteit en expressie in de omgang met de dood. Een nieuw columbarium, een urnentuin, een ereperk maar ook een hernieuwd kinderperk geven de centrale strip beteke-

nis. De kleinere maat van de aanliggende perken, creëert meer openheid en zicht op het water. De beleving van reflectie en ruimte wordt zo geoptimaliseerd. De invulling van de perken wordt gekenmerkt door kleinere eenheden of fragmenten die ieder een eigen sfeer hebben passend bij het individu. De vormgeving hiervan is geënt op de van oudsher aanwezige vormen, 'de boschetto'. In het ontwerp wordt een spel gespeeld met de figuur van de fragmenten of 'bosquettos'. Ze bestaan uit gesloten vormen van geschoren beplanting en minerale wanden. Boschetto's spelen met contrast, verrassing en hebben een theatrale scène aan de binnenkant. Achtereenvolgens zijn er het kinderboschetto met kleine kamers, het columbarium-boschetto als een soort labyrint, het urnenboschetto als bostuin, het ceremonieel boschetto als 'tuin der bezinning', en de Neerhoeve-boschetto als tuin. rechte lijnen die op de begraafplaats voorkomen. De fragmenten nemen vanaf het nieuwe columbarium richting het kinderhof in grootte af.

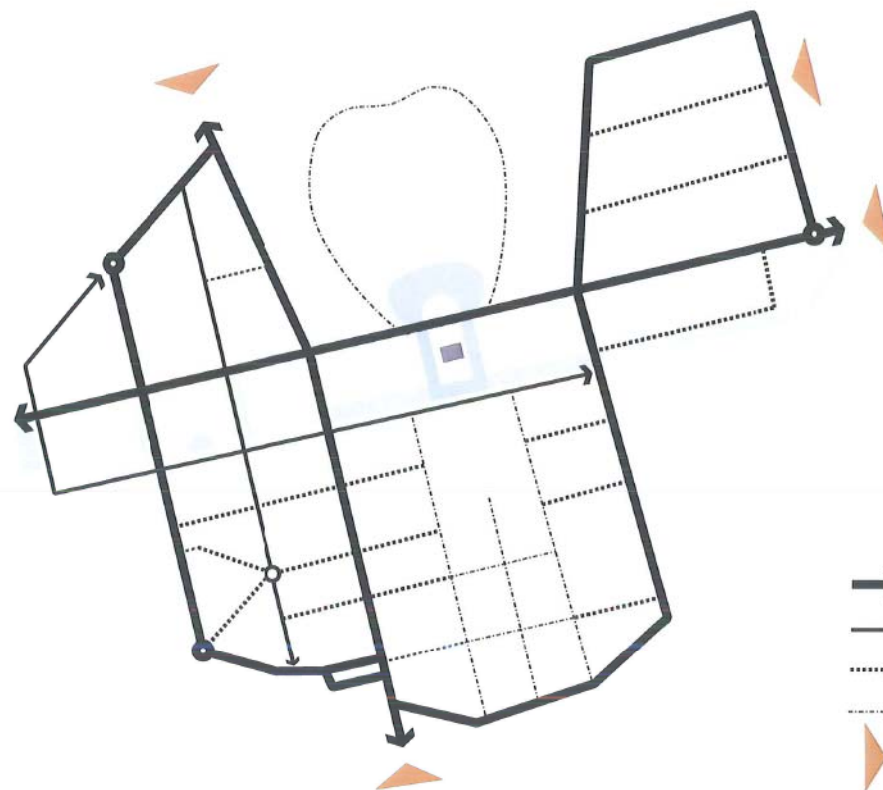
Door het hart van de begraafplaats nieuw leven in te blazen, krijgt de strip niet alleen betekenis voor de doden en hun nabestaanden, maar ook voor bezoekers, omwonenden en (funerair) toeristen. Met het kasteel en de Neerhoeve als publieke voorzieningen, en een ceremoniële tuin komt de ziel van Schoonselhof weer terug. Ze voorziet in een eigen, romantische ambiance die past bij haar verleden als landgoed. Een informele sfeer die een aanvullende rol heeft op de ceremoniële, plechtige functie van het bestaande crematorium.

Linksboven: Het hart vrijmaken voor publieke functies
 Middenboven: Het water zichtbaar maken langs de strip
 Rechtsboven: een duidelijke routing met diverse entrees

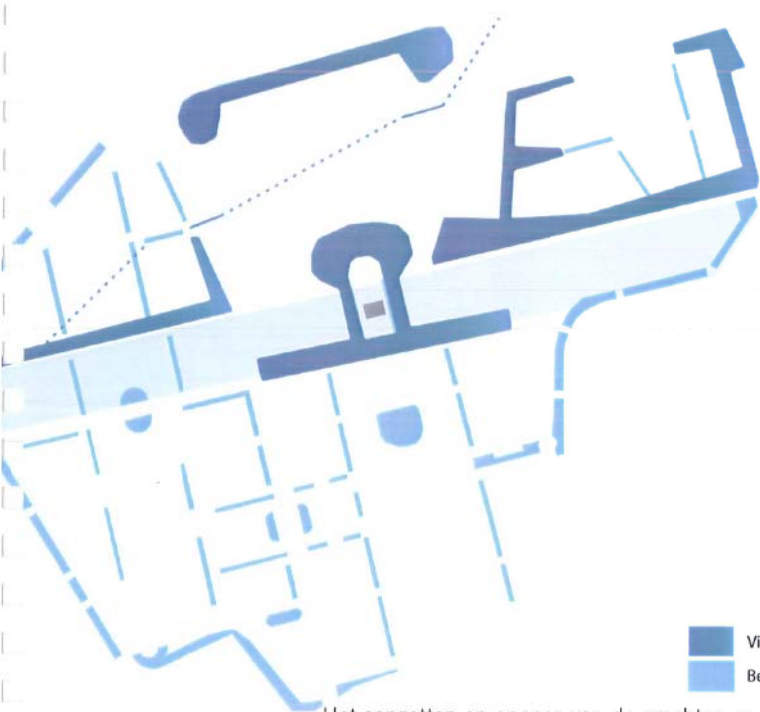

Een verschuiving van functies treedt op door publiek programma in het hart van Schoonselhof neer te leggen.

- Hoofdrouting
- Langzaam verkeer
- Perkpaden
- Wandelroutes
- Entree

Ontsluiting van Schoonselhof.

- Vitaliseren water
- Bestaand

Het aanzetten en openen van de grachten en waterpartijen

De ingang aan de Legerstraat krijgt door de Grande Allée meer betekenis. Ze is niet enkel meer een zij-ingang. De allée creëert een nieuwe entree-ruimte die een andere functie vervult dan die van ceremoniële entree. Ze wordt de entree voor het autoverkeer, de parking en voor alledaags gebruik.

De afwikkeling van doorgaand verkeer vindt hoofdzakelijk plaats op de hoofdrouting die de entrees en grote allée op een logische manier met elkaar verbindt. Het fijnmaziger netwerk van wegen en paden blijft toegankelijk voor autoverkeer maar krijgt een voetgangersvriendelijke uitstraling.

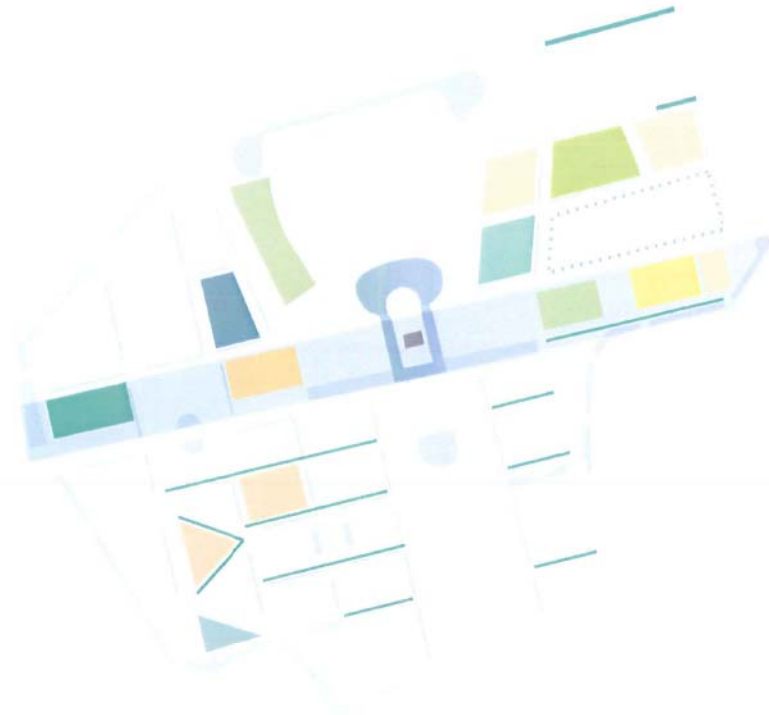
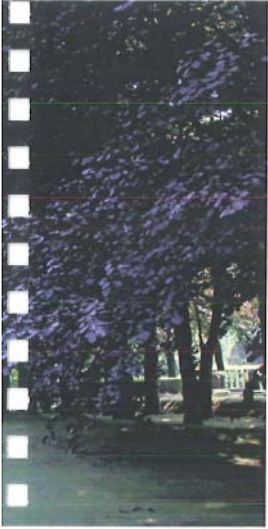
Kwaliteitsimpuls

De inrichting van de perken op Schoonselhof is vrij gelijkvormig en eentonig. Er is weinig contrast aanwezig tussen de bestaande perken. De mogelijkheden die bestaan binnen de diverse delen van de begraafplaats zou in onze optiek versterkt moeten worden. Dit geldt voor de inrichting van de perken maar ook voor de mogelijkheden die worden aangeboden bij cremieren of begraven.

De strip, het oude landgoed, het entreegebied, de strooiweides, de militaire perken, het deel met de ereperken en bijzondere grafmonumenten, de westelijke rand en de grafperken voor de gewone burger hebben elk hun eigen kenmerken. Het versterken van die kenmerken vergroot de kwaliteit en mogelijkheden van nieuwe én bestaande asbestemmingen en graven. Een herkenbare inrichting, maar ook meer variatie in het aanbod. Het is die keuzemogelijkheid en landschapelijke kwaliteit, die appelleert aan de emotie en het gevoel van de nabestaanden van nu en de toekomst, die Schoonselhof de 21e eeuw zal binnenleiden.

Door meer contrast te creëren, ontstaat meer diversiteit binnen de kamers van de begraafplaats.

- Urnenbos
- Urnenmuur
- Bestaand
- Urnenlanen
- Moslim graven
- Bestaand
- Urmentuin
- Urnenbos
- Strooilveld
- Bestaand
- Kinderhof
- Bestaand
- Ereperk
- Bestaand
- 'Wisselgeld' voor toekomstig gebruik

Te plaatsen programma.

Boven: behouden en versterken van landschappelijke kwaliteiten.
 Rechts: Meer 'kleur' aanbrengen.
 Uiterst rechts: Geruimde grafvelden bieden ruimte voor nieuwe mogelijkheden.

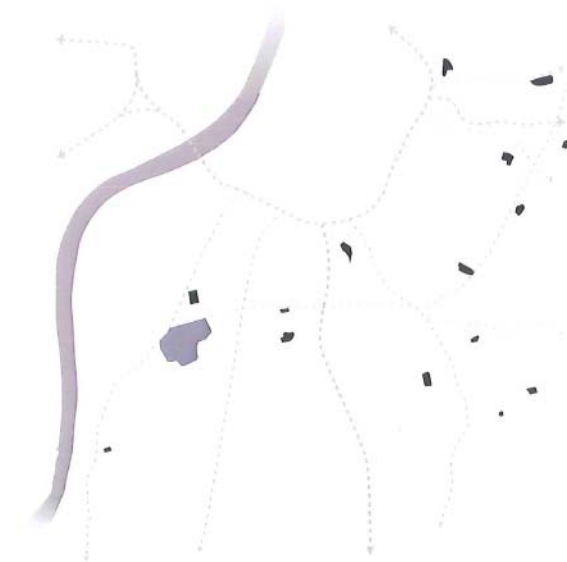
Relatie omgeving

Naast de introductie van de centrale strip en een kwaliteitsimpuls voor de hele begraafplaats, focust het masterplan zich op de relatie met het omliggend gebied. De ligging van Schoonselhof op de rand met het buitengebied, in een landgoederenzone en in de fortenring van de Stelling van Antwerpen, geeft een grotere betekenis. Het is te vergelijken met de tuin van Versailles dat wordt omringd door een enorm park. Schoonselhof is niet te vergelijken met de andere begraafplaatsen van Antwerpen. Qua grootte heeft ze wel naast de parken Rivierenhof en het Nachtegalenpark te leggen. Qua gebruik en sfeer staat ze op zichzelf.

De relatie met de aangrenzende (groen)gebieden en de presentatie van Schoonselhof naar buiten toe is momenteel gering. De toegankelijkheid, de randen van de begraafplaats en de aansluiting op bestaande routes en infrastructuur spelen hierin een belangrijke rol. De entreepartijen aan de Krijgsbaan vragen beiden om een facelift. De een, bij het crematorium, is naar verhouding zodanig aanwezig dat zij niet 'matched' met het karakter van Schoonselhof. De ander is nauwelijks zichtbaar. Door meer beslotenheid bij het crematorium te creëren, kan op een meer ingetogen wijze gehoor worden gegeven aan een puur ceremoniële, symbolische functie van de entree.

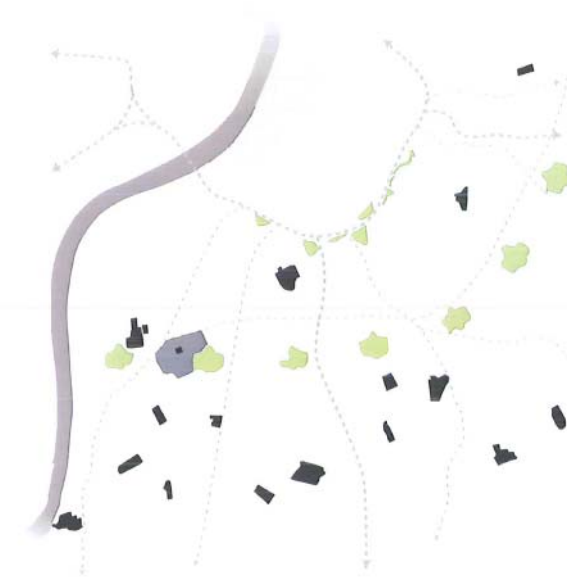
Schoonselhof vormt een park met een eigen, cultuurhistorisch karakter binnen Antwerpen.

Begraafplaats Schoonselhof is veruit de grootste in haar omgeving.

Begraafplaats Schoonselhof ligt op de uitloper van het groengebied dat de stad inprijkt.

Schoonselhof ligt zowel op de ring van forten én langoederen rondom Antwerpen

Infrastructuur...

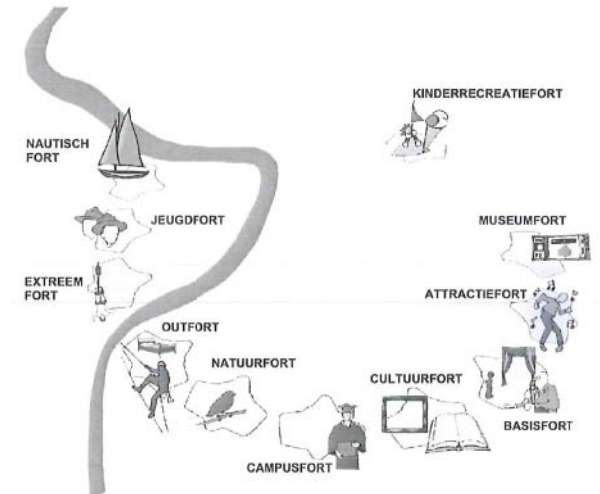
Routes...

De oude ingang nabij de kruising met de Sint-Bernardsteenweg is belangrijk voor het dagelijkse bezoek en de koppeling met de nabije groenstructuur en het openbaar vervoer. Zicht vanaf de kruising op de begraafplaats en de historische waterpartij, werkt uitnodigend. Een extra ingang aan de Moerelei in het verlengde van de oude ingang, zorgt voor een betere interne en externe ontsluiting. Door de diensten van onderhoud een plek te geven in een nieuw gebouw aan deze entree, ontstaat een veilige en levendige plek.

De oostelijke rand van de begraafplaats wordt aan de stadszijde gedeeltelijk ingericht als een openbaar bovengrond. Een transparante ruimte die bestemd is als

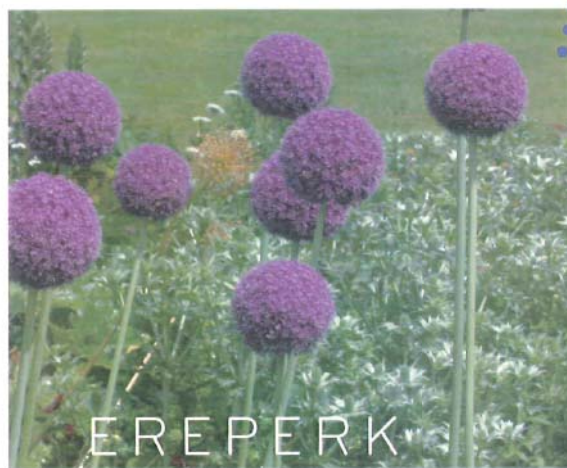
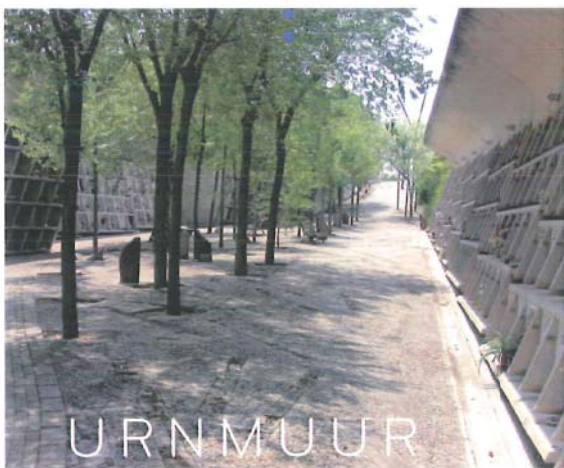
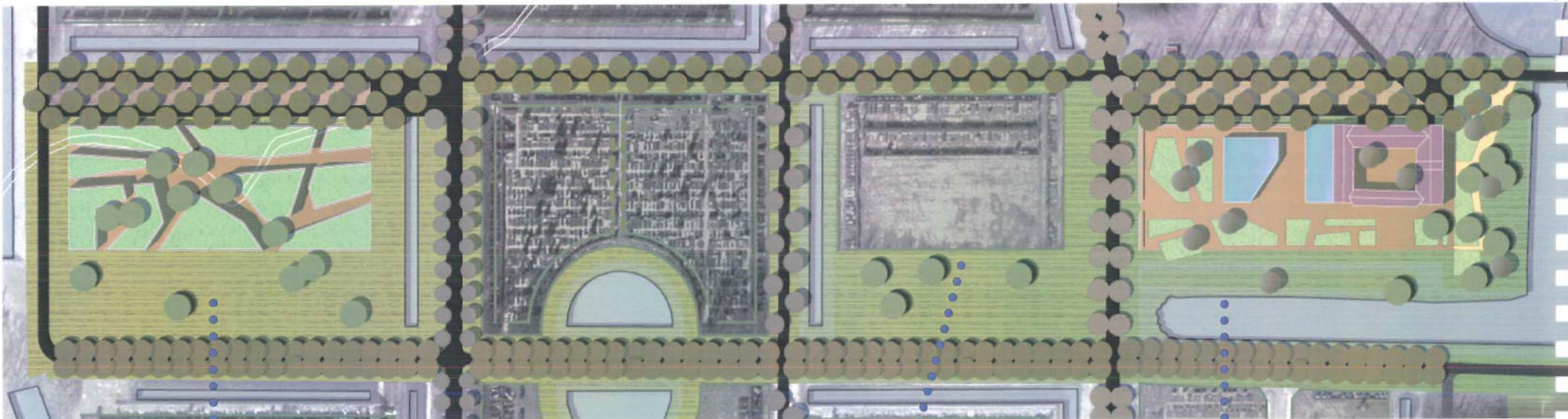
aantrekkelijk 'voorportaal' naar de begraafplaats toe en als pleinruimte voor Fort 7. Op drukke dagen kan zij gebruikt worden als extra parkeerterrein.

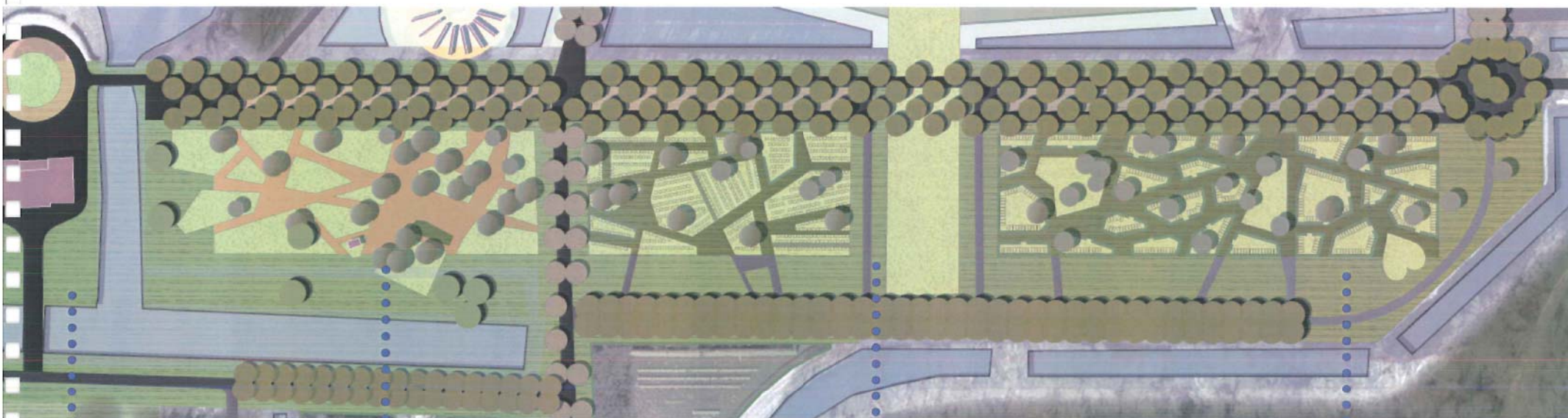
De drie bovenstaande ingrediënten zijn bepalend in de uitwerking van het masterplan Schoonselhof. De belangrijkste ingrepen voor nieuwe en bestaande elementen van de parkbegraafplaats worden toegelicht. De uitwerking voor het nieuwe columbarium en de urnentuin worden in het hoofdstuk 'details' verder uitgewerkt.

Visie 'Herover de Forten', de Stelling van Antwerpen

DE STRIP

DEEL

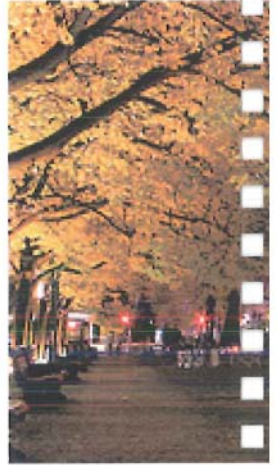
TUIN DER BEZINNING

URNENTUIN

KINDERHOF

GRANDE ALLÉE

De Grande Allée krijgt een eigen identiteit geënt op de bestaande situatie. De taluds van de aangrenzende perken komen verder naar achter te liggen waardoor meer ruimte en openheid ontstaat. Een verbreding van het huidige laanprofiel creëert plek voor een drie- tot vierdubbele bomenlaan. De bestaande bomen blijven gehandhaafd. Langzaam verkeer en autoverkeer krijgen een eigen plek onder de bomen. Het verschil wordt door maat en verhardingstype benadrukt.

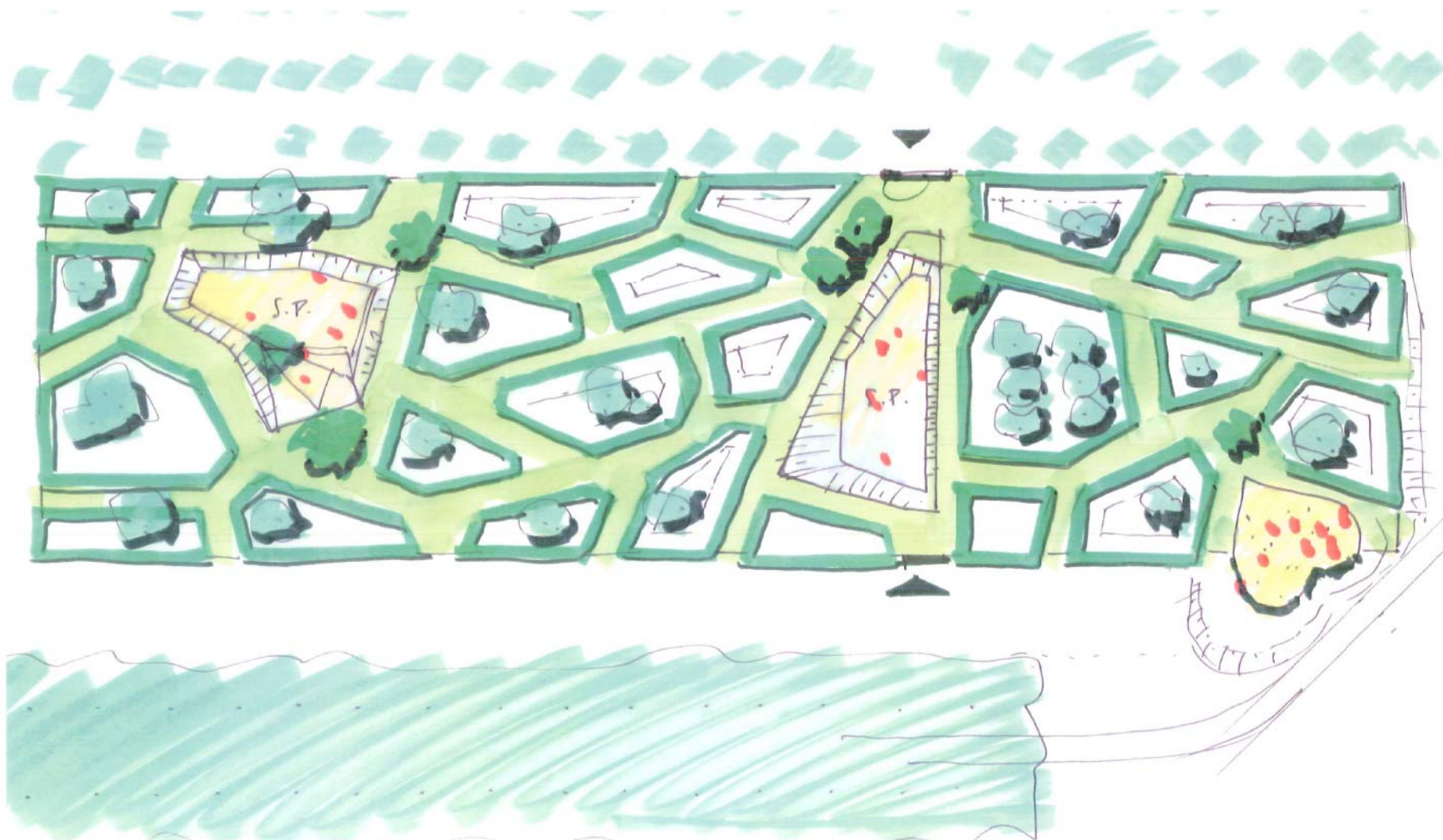
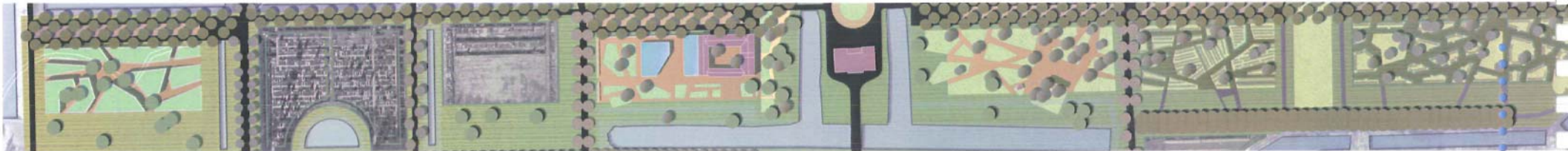
De grachten worden verbreed en de taluds van de grachten worden flauwer gemaakt. Hierdoor wordt het water zichtbaar en krijgt ze haar beleevingswaarde, evenals haar functie van structurerend element, terug. Een gevarieerde oevervegetatie krijgt kans zich te ontwikkelen op de oevers. De taluds van de perken en de begroeiing onder de bomen, bestaat uit lage, groenblijvende soorten en een eenduidig bloemenmengsel met warme kleuren. De banken langs de voetgangerspaden nodigen uit tot verblijf en verpozen.

Een impressie van de Grande Allée

KINDERHOF

De intense pijn en verdriet die met het verlies van een kind gepaard gaan, moet een belangrijk uitgangspunt zijn bij het inrichten van grafvelden voor kindergraven. Het is een leven dat niet geleefd is. Dat te vroeg en te abrupt is gestopt, dat geen kans heeft gekregen de kringloop van het leven te doorlopen. Ouders moeten dit verwerken en een plaats geven in hun leven. De plek waar zij hun kindje begraven kan een belangrijke rol spelen in dit rouwproces. Geen strenge rijen, massaal en sober. Maar juist kleinschaligheid en een vorm van lieflijkheid, die zo past bij het kindzijn. Maatvoering, materiaalkeuze en thematiek kunnen van de plek waar je je kindje moet begraven een eigen plek op de begraafplaats maken. Een plek waar je terugkomt voor troost en ontmoeting met lotgenoten.

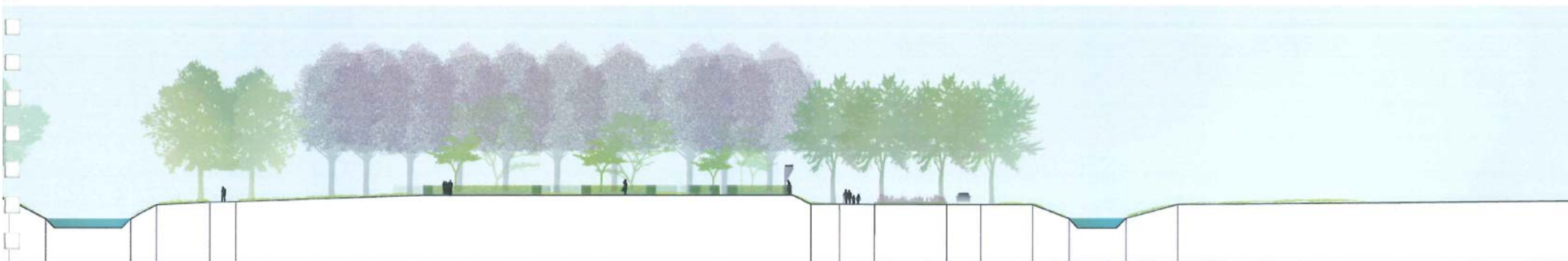
In het plan voor Schoonselhof ligt het bestaande kindergrafveld er tamelijk troosteloos bij: een

groot veld met vakken beplanting die het slecht doet. Langs de vakken de rijen kindergraven. Sommige met een monumentje, veel met een plankje als indicatie dat hier een kindje begraven ligt. Een hartvormige ophoging voegt hier nog iets aan toe, maar heeft weinig effect. Er is geen intimiteit, geen kleinschaligheid. Geen kleur, geen verblijfskwaliteit.....

In het plan heeft het kindergrafveld een plek in de centrale strip die we als geheel opwaarderen en speciale functies geven. Het bestaande kindergrafveld wordt opgenomen in een groter veld dat wordt ingedeeld in kleine omhaagde hofjes waarbinnen de kindergraven in kleine clusters zijn gegroepeerd. Elk hofje krijgt zijn eigen boom die met elkaar door de seizoenen heen kleur en textuur aan het veld zullen geven. Het veld als geheel is introvert en omsloten. Binnen het veld zijn twee kleine, verdiepte val-

Rechts: Een poort vormt de toegang tot het kinderperk.

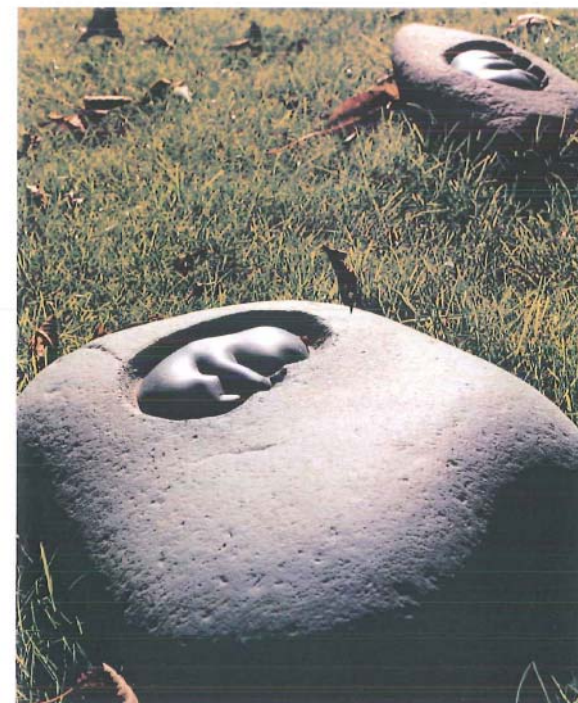

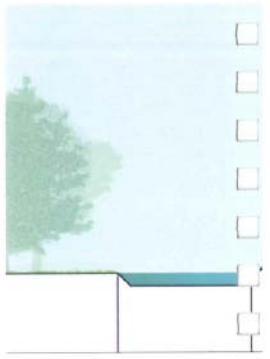
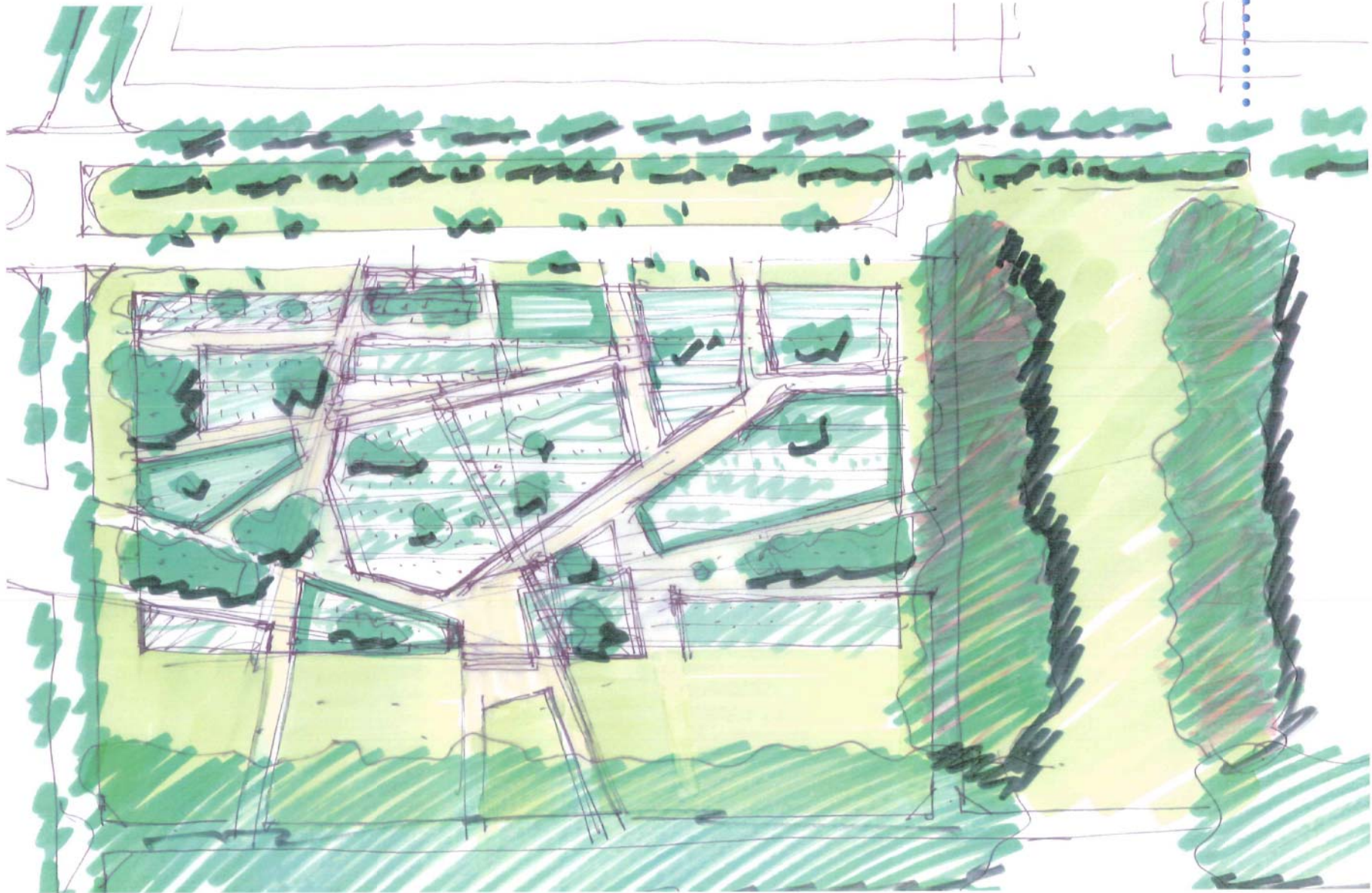
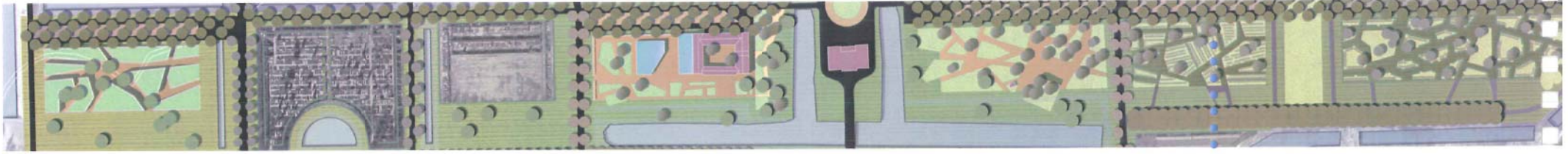

leien opgenomen. Dit worden ontmoetings- en speelplekken: vaak komen er broertjes en zusjes mee naar de begraafplaats, die na 10 minuten wel weer even wat anders willen doen terwijl de ouders nog even bij het graf willen blijven.

Door in het veld een plek op te nemen waar zij kunnen spelen komt er enerzijds levendigheid binnen het veld, een plek ook waar ouders elkaar kunnen ontmoeten. Anderzijds brengt het die thematiek met zich mee die maakt dat dit veld de identiteit en sfeer krijgt die bij kinderen

past: kleurrijk, speels en bijzonder. De speelplekken worden geen speeltuinen. De insteek is dat het veilige, besloten ruimten zijn waar gespeeld, gezeten, gepicknickt etc. kan worden door deze specifieke groep van nabestaanden die Schoonselhof bezoeken. Kleine speelaanleidingen zoals boomstammen, wat keien, wtertappunten in de vorm van zwengelpompen, kunnen de sfeer verrijken zonder te uitgesproken te worden. Onze ervaring is dat de nabestaanden zelf zaken gaan toevoegen zoals vogelhuisjes, kindertuingereedschap etc.

URNENTUIN

Urnengraven zijn een nieuwe vorm van asbestemming die we willen introduceren op Schoonselhof. Het is eigenlijk de combinatie van cremeren en begraven: na de crematie wordt de urn begraven in een klein urnengrafkeldertje of in een monument bovengronds bijgezet. De urnentuin biedt de mogelijkheid op een eigen plek van 1m². Een plekje dat naar wens is in te richten, met plantjes, bloemen of andere spullen. Iets waar veel behoefte aan is en de urngraven echt persoonlijk maakt.

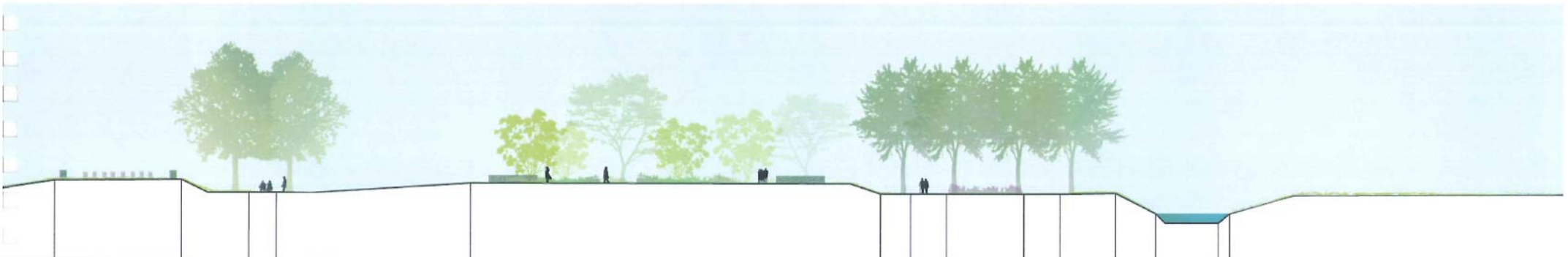
De urnentuin wordt omrand door hoge hagen, welke naar binnen toe in hoogte afnemen. Hierdoor ontstaat een besloten, intieme wereld. Deze intieme wereld wordt ingevuld door velden die getypeerd worden door diverse beplanting met een rijke bladvariatie en een bepaald type urnengraf. Mogelijkheden zitten in boven- of ondergrondse plaatsing van de urn en diverse

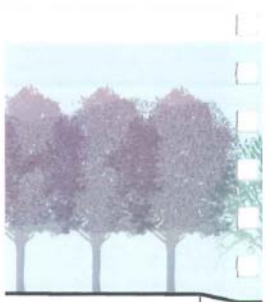
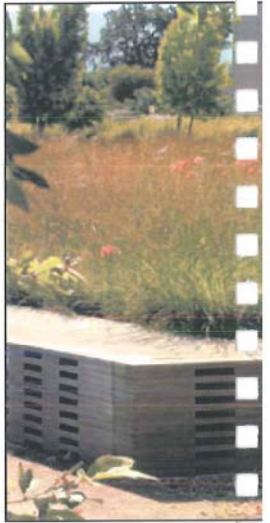
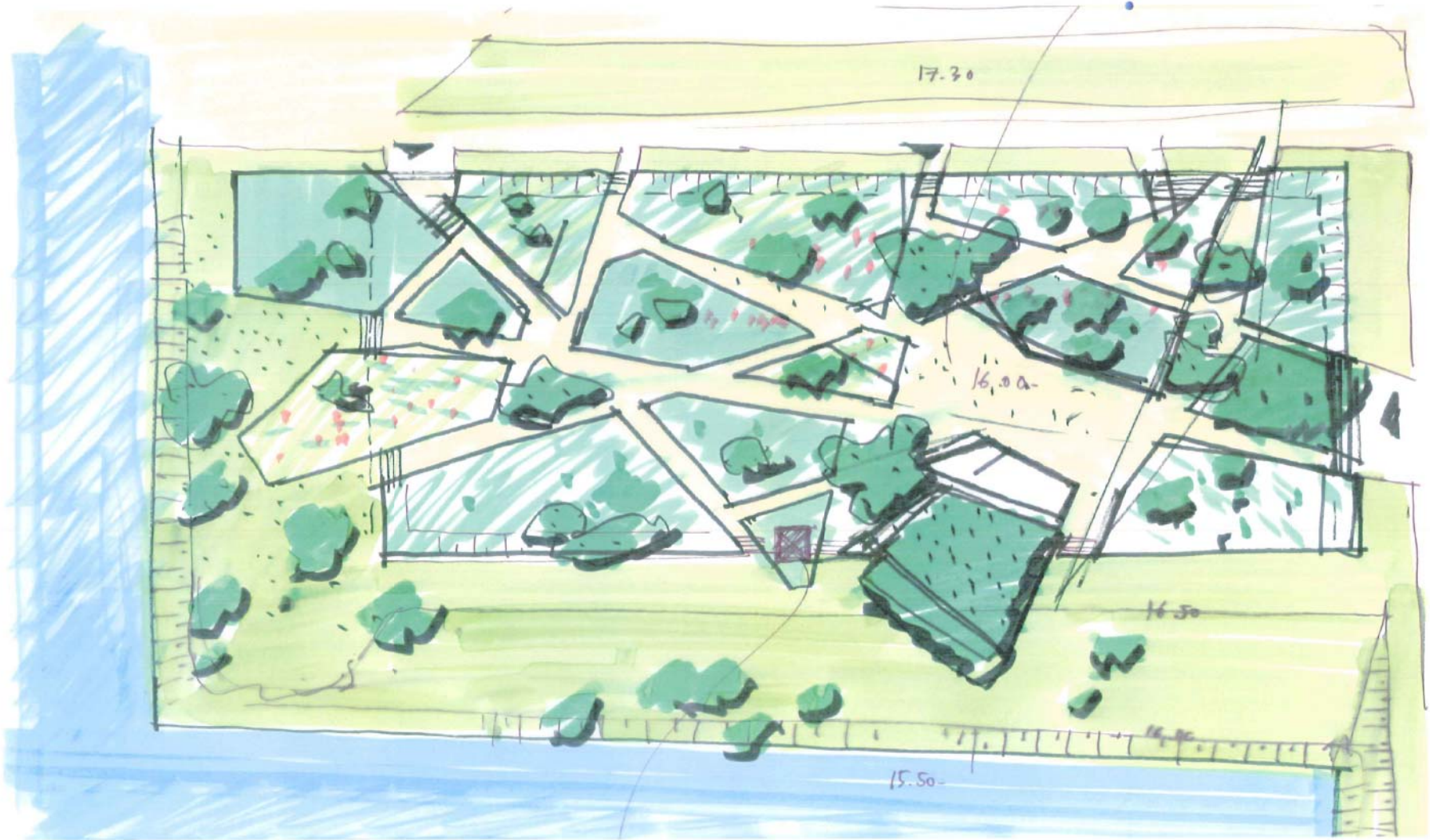
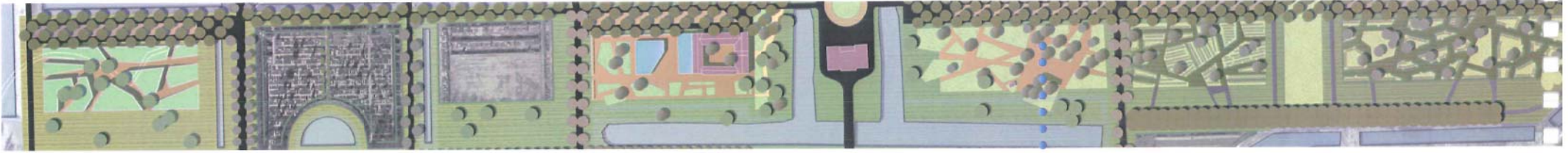
grafmonumenten. Deze worden in een volgende fase uitgewerkt.

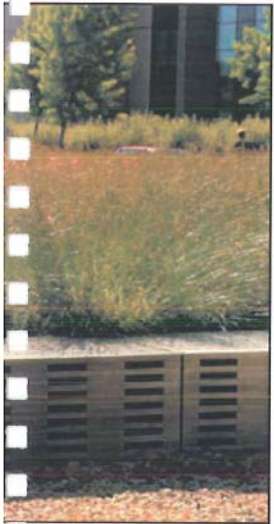
Elk veld is net even anders qua urnengraftype en monument waardoor de urnentuin verschillende sferen heeft. Nabestaanden krijgen zo meer keuze en mogelijkheden tot persoonlijke invulling van hun urnengraf.

Vanwege de vele accessoires (lantaarntjes, vaasjes, beeldjes enz.) die zijn te verwachten is een groene omkadering belangrijk om de tuinsfeer vast te houden en te ontwikkelen.

De urnentuin biedt plaats aan circa 650 urnen.

TUIN DER BEZINNING

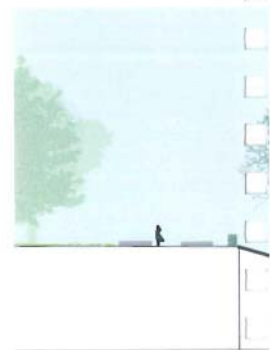
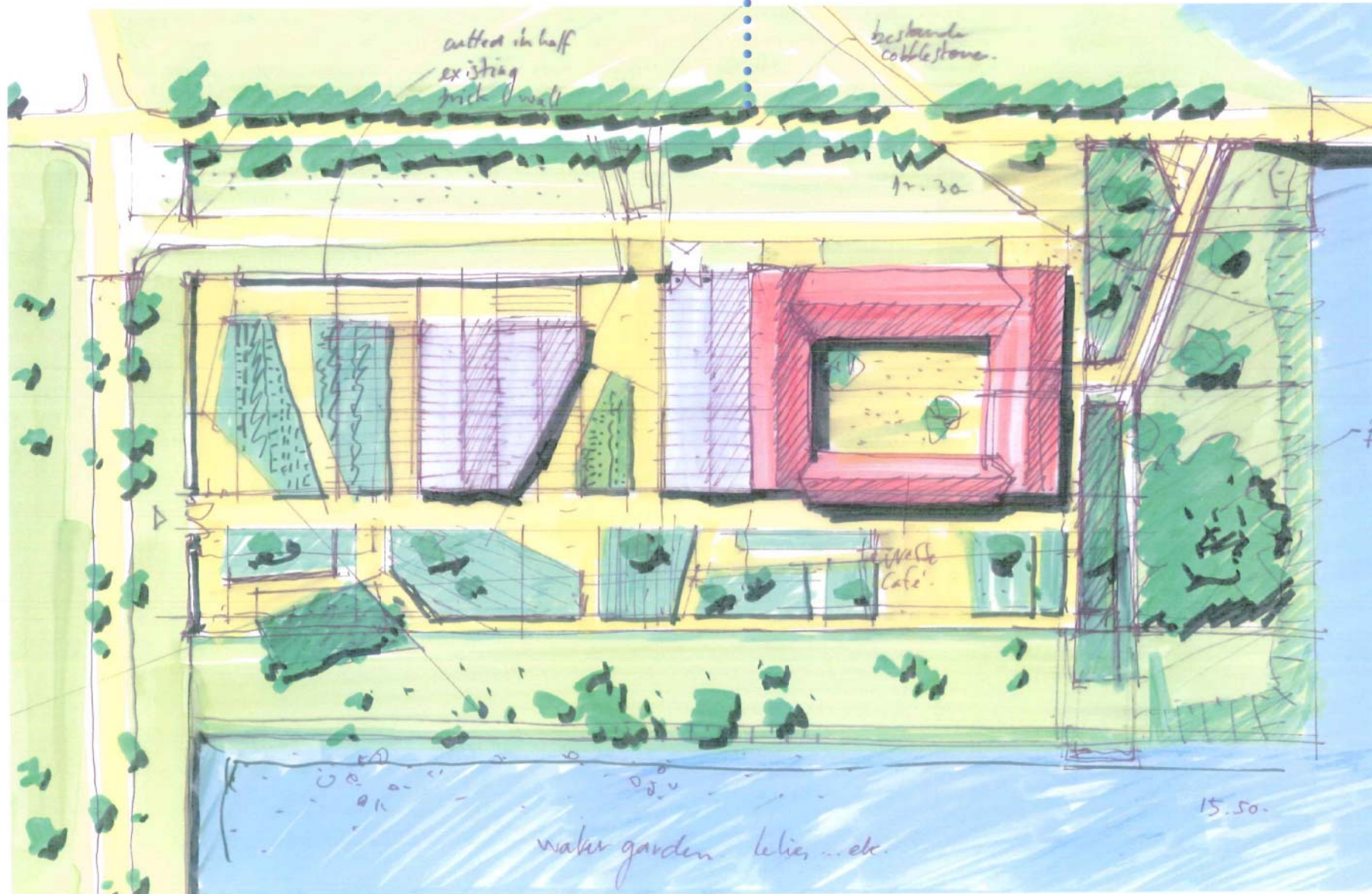
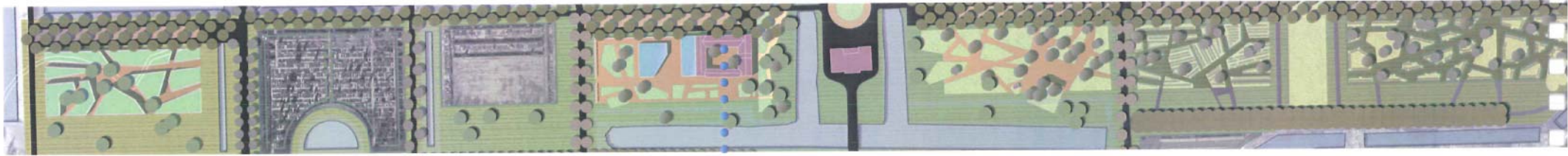
Schoonselhof mist een openbare ceremoniële plek. Een universele plek in tijd en emotie, een plek voor iedereen. Ergens waar je anoniem kunt zijn, maar tegelijkertijd een reden hebt om te zijn. Een plek voor het individu en de groep. Een plek voor bezinning en retrospectie, maar ook een plek voor gepaste manifestaties. Bijvoorbeeld een openlucht plechtigheid, een concerto in memoriam of een lichtjesfeest met Allerzielen.

De locatie naast het kasteel vormt een uitstekende plek voor de tuin. Het perceel ligt in zijn geheel iets verzonken ten opzichte van haar omgeving. Dit zorgt voor een beter zicht op de ceremoniële tuin en het water. De tuin is in de beeldentaal van de centrale strip opgedeeld in kleinere velden. De velden verschillen van hoogte en zijn ingeplant met een rijk bloeiend assortiment. De boomgroepen bieden beschutting

en creëren intiemere plekken. Er is ruimte voor kunstvormen die aansluiten bij de "genius loci" (ziel van de plek) van een begraafplaats. Een klokkentoren zorgt voor een letterlijk hoogtepunt in de tuin. De reflectie van de toren in het water, legt extra nadruk op deze spirituele plek. De klok kan geluid worden bij begrafenissen of crematies, maar ook op speciale feestdagen.

De 'tuin der bezinning' kan gebruikt worden als een plek van samenkomst bij algemene evenementen of herdenkingen. Een verhoging bij de open plek van de ceremoniële tuin, kan gebruikt worden bij die gelegenheden. De tuin zal echter het meest gebruikt worden door nabestaanden die hun bezoek aan het graf uitbreiden met een wandeling en hier even genieten van de rust en schoonheid van Schoonselhof.

KASTEEL EN NEERHOEVE

Het kasteel en de Neerhoeve vormen hét historisch hart van de begraafplaats. Het is een unieke combinatie. Een passend gebruik hiervan als zodanig, lijkt ons essentieel. Het kasteel zal een aanvullende functie vervullen als aula en rouwcentrum op de aanwezige voorzieningen van het huidig crematorium.

Met de Neerhoeve naast het kasteel als locatie voor een Grand Café, wordt de mogelijkheid voor het houden van koffietafels uitgebreid. Daarnaast vervult de Neerhoeve een publieke functie als Grand Café met terras en de verhuur van ruimten aan de particuliere sector en verenigingen. Op de eerste etage bevinden zich de administratieve diensten die momenteel in het kasteel zijn gevestigd. Samen met de van oudsher aanwezige orangerie, een nieuwe entreeruimte, een bloemenkas,

en pluktuin krijgt de Neerhoeve een flinke kwaliteitsimpuls. Een impuls die past bij de sfeer van het landgoed en het naastgelegen pinetum (naaldbomentuin). Aan de achterzijde van de Neerhoeve wordt ruimte gecreëerd zodat de orangerie meer in het zicht komt. Hier wordt tevens het buitenterras geplaatst zodat het water beleefbaar is.

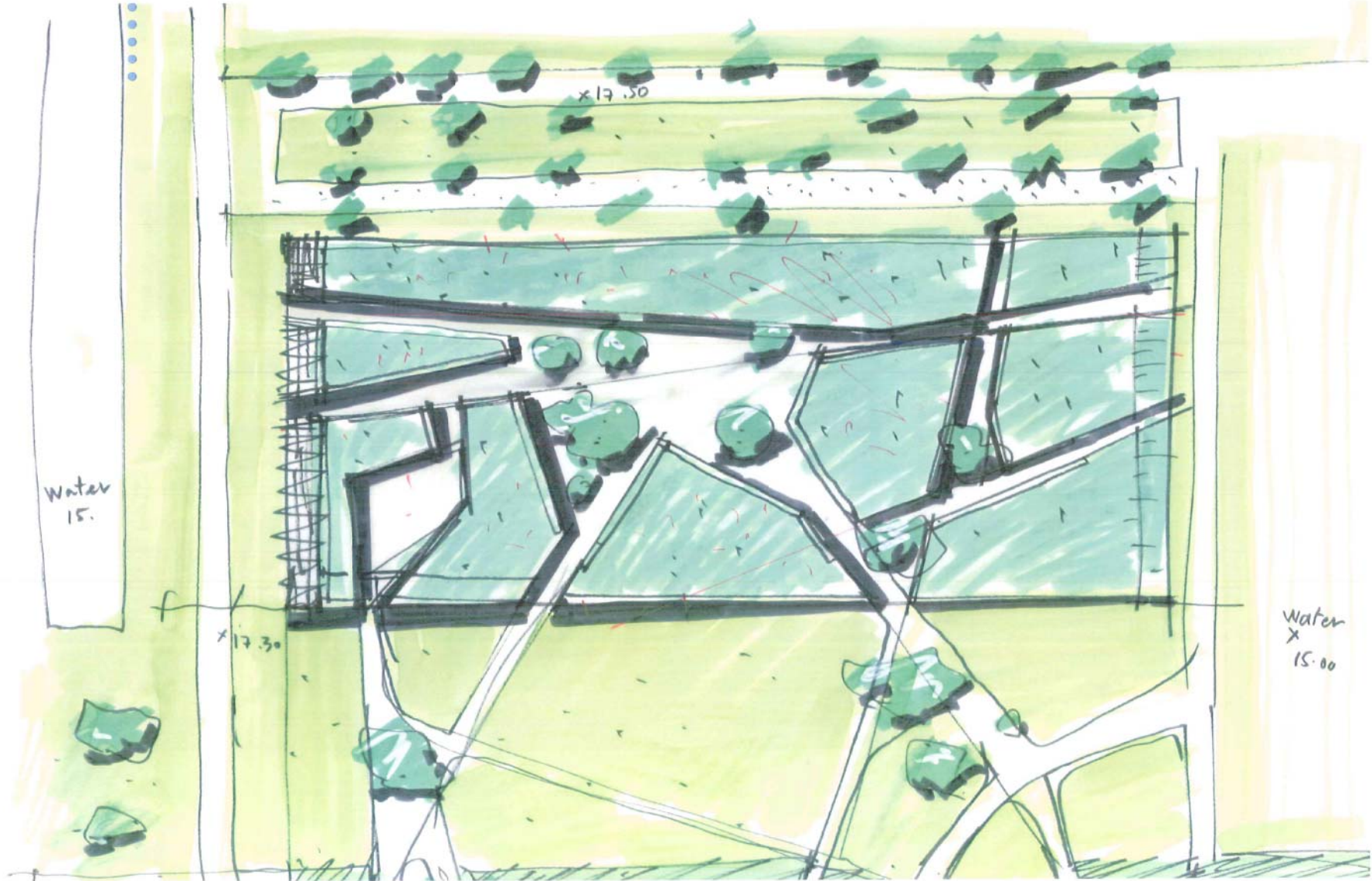
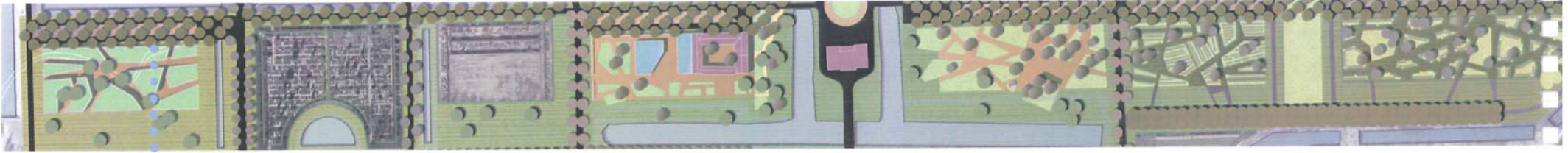
In het hart van de begraafplaats vormen de kas en de pluktuin een verkooppunt voor bloemen. Een begraafplaats van deze grootte, aan de rand van de stad, zou hier volgens ons zelf in kunnen voorzien. De aanwezige bakstenen muur, grenzend aan de hoeve, zal gedeeltelijk blijven bestaan om de kas en de tuin uit het zicht te ontnemen en de sereniteit van de begraafplaats te handhaven.

Impressie van de Neerhoeve met Grand Café en tuinen

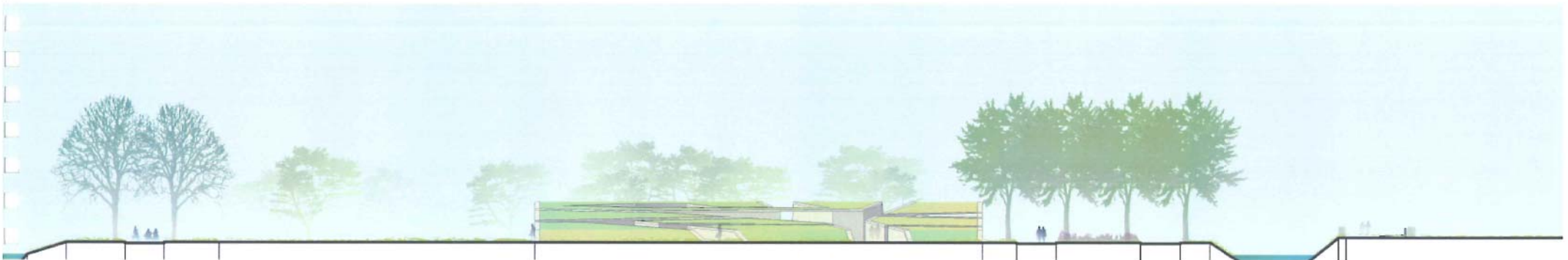
URNENMUUR

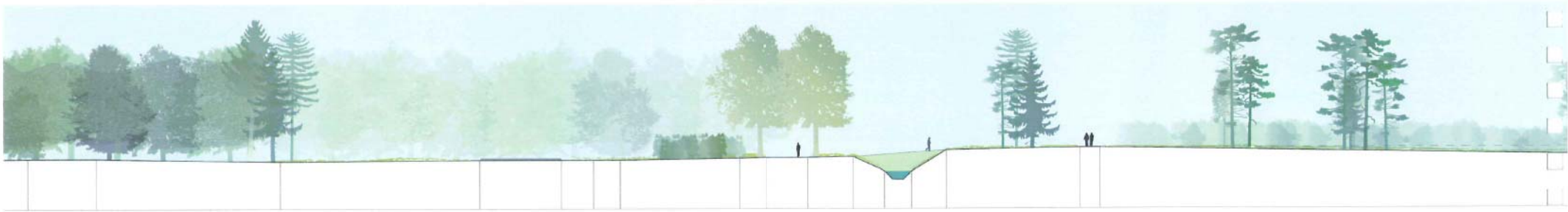
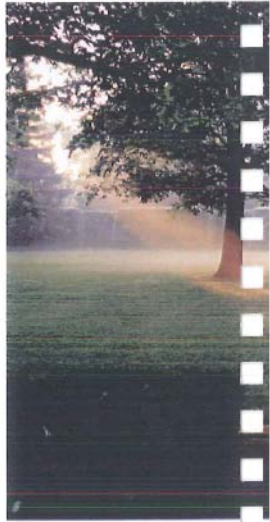
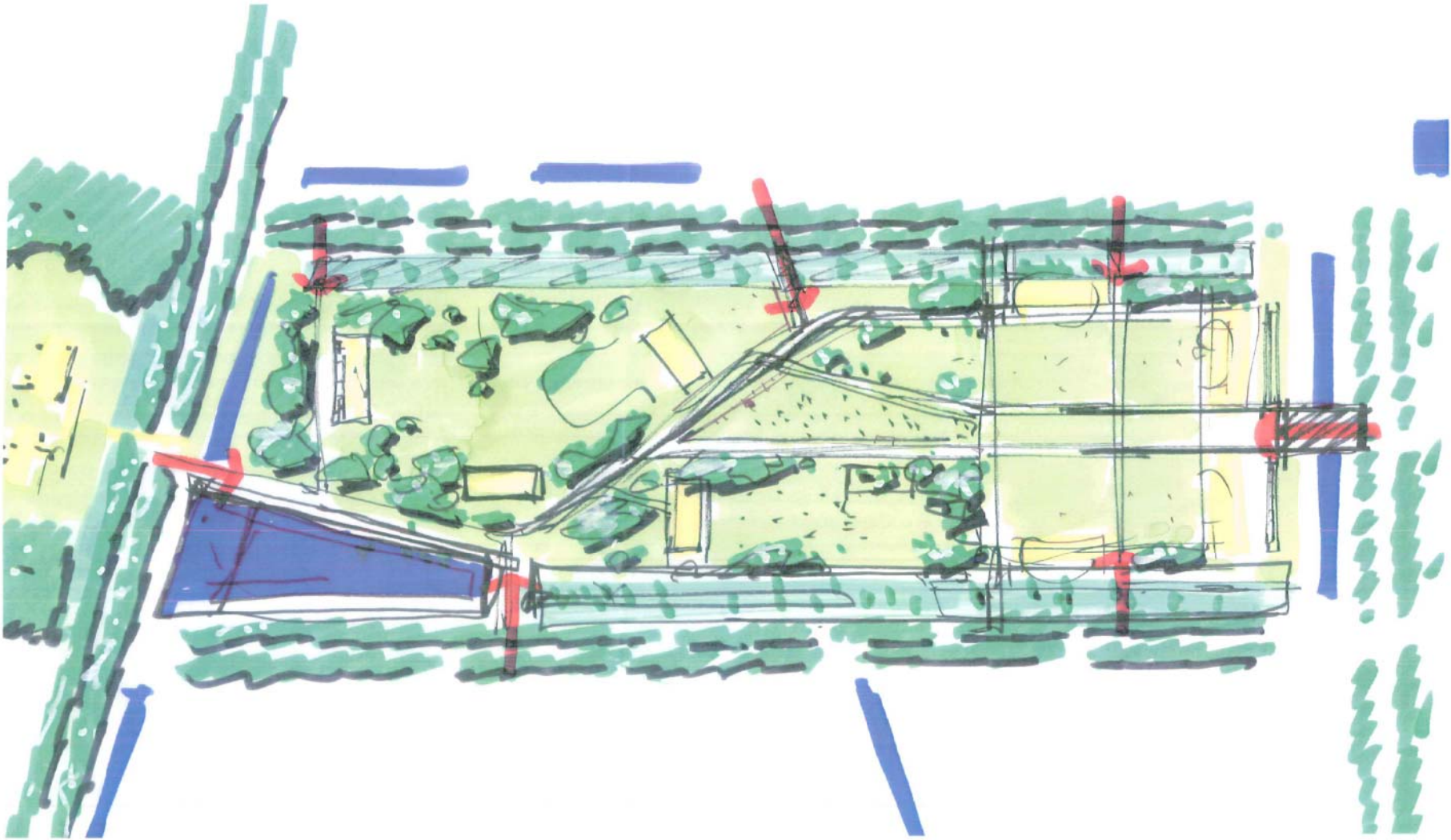
Het nieuwe columbarium vormt -letterlijk- een climax aan het eind van de strip. Het maai-veldrijst hier omhoog en creëert een nieuwe horizon. Het vlak wordt doorsneden door diverse gangen en ruimten waardoor een flinke lengte aan wanden gecombineerd met intieme en prettige binnenruimten ontstaat.

In deze wanden zijn nissen aangebracht voor het plaatsen van urnen. De doorsnijdingen, het hoogteverschil en de subtiele knikken in de muur, geven de totale urnmuur een speelse, losse uitstraling. De sedumdaken die in het lagere deel goed zichtbaar zijn, geven het een natuurlijke aanblik. De met graniet beklede

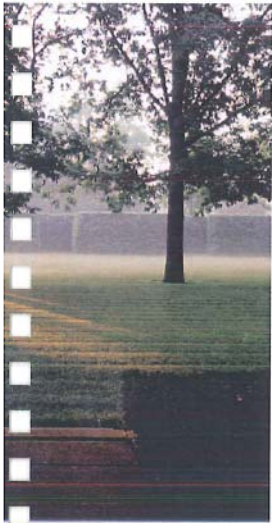
wanden, zorgen voor een organische maar stijlvolle afwerking. De buitenzijde heeft daarin een wat ruwere, grovere uitstraling dan de zachte en gladde binnenkant.

De nieuwe urnmuur biedt ruimte aan ruim 1500 tot 2000 urnen, met een maximale hoogte van 4 urnrijen. De urnnissen hebben een royale maat, waardoor het mogelijk is bloemen of persoonlijke bezittingen bij de urn in de nis te plaatsen. De urnenmuur wordt in fases aangelegd. Afhankelijk van de 'animo' voor deze vorm van asbestemming, kan de capaciteit vergroot worden.

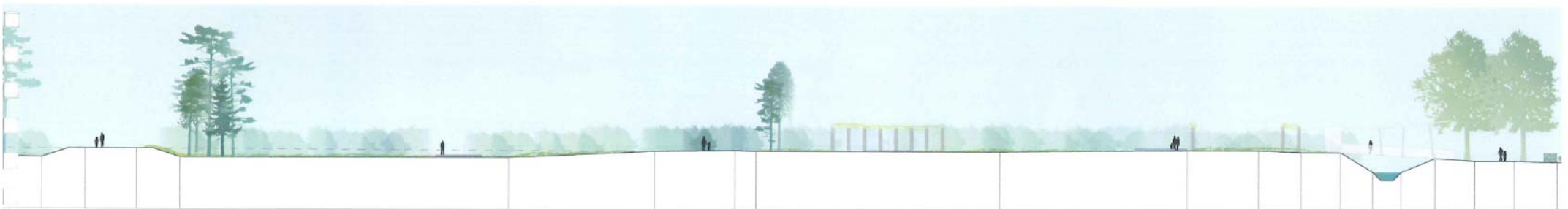
STROOIVELDJES

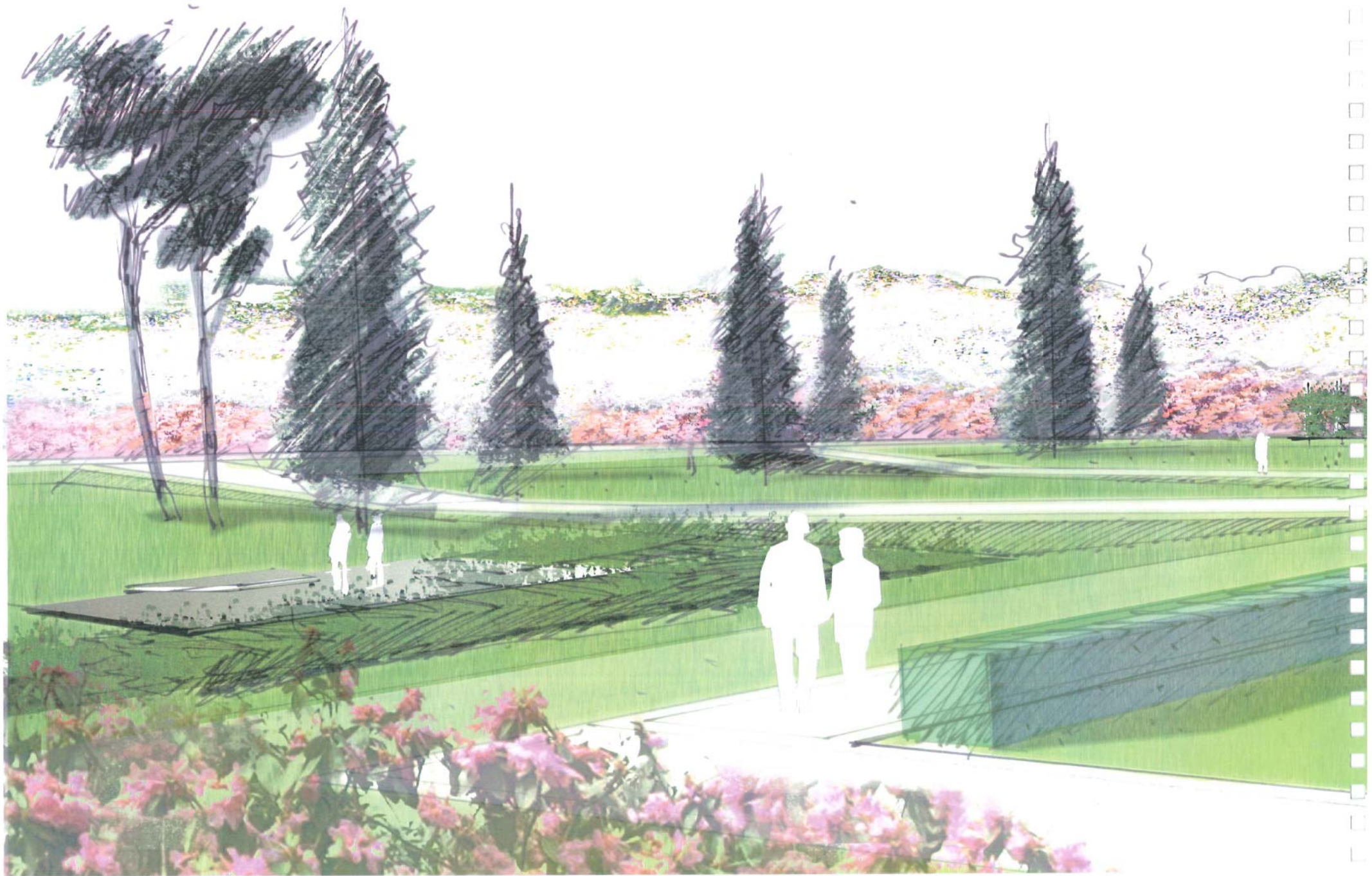

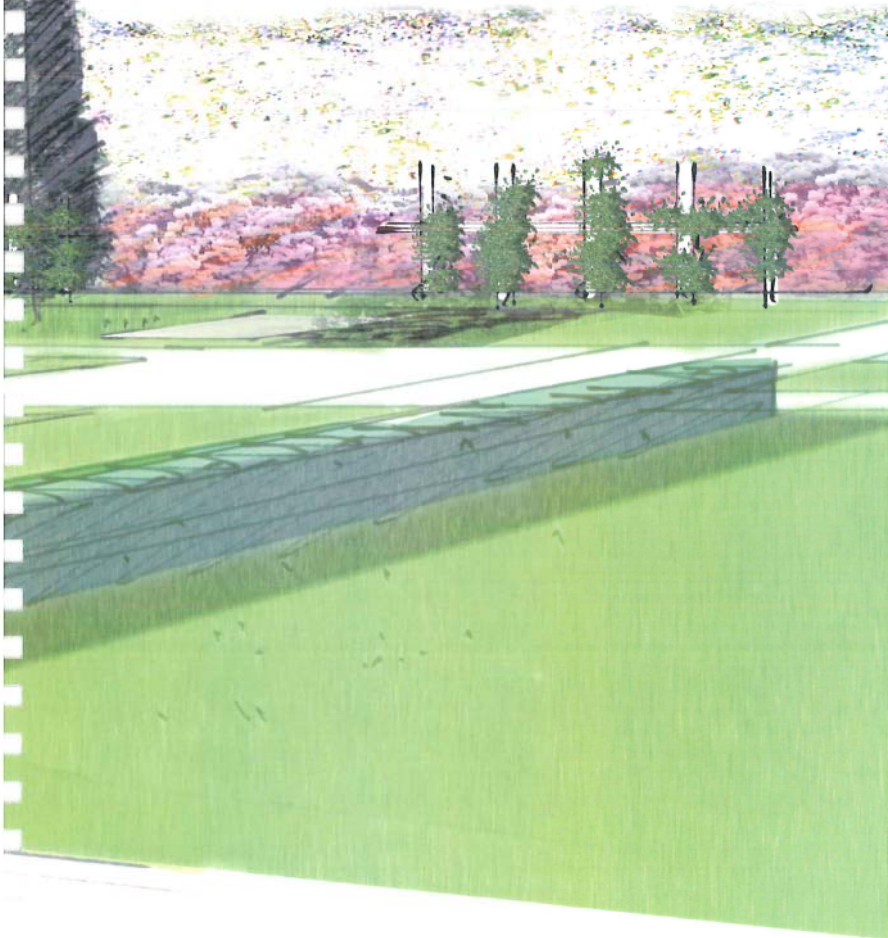
Het nieuwe strooiterrein krijgt een plek tussen de twee bestaande twee strooweides in. Met de inrichting van dit perk worden de huidige strooiweides in relatie tot elkaar geplaatst. De aanwezige zichtlijnen en paden worden opgepakt en aangezet in een nieuw ontwerp voor de weide. Boompertijen en water benadrukken de aanwezige lijnen, maar scheppen bovendien een landschappelijk sfeer. De geleidelijke overgang van bos naar open weide draagt hieraan bij. Het centrale deel van de weide ligt een meter lager dan haar omgeving, zodat een natuurlijke laagte ontstaat.

Binnen deze setting worden kleine velden bestemd voor de verstrooiing van as. Een groene wand van rhododendrons neemt het zicht op de achterkant van het crematorium en haar bijgebouwen weg.

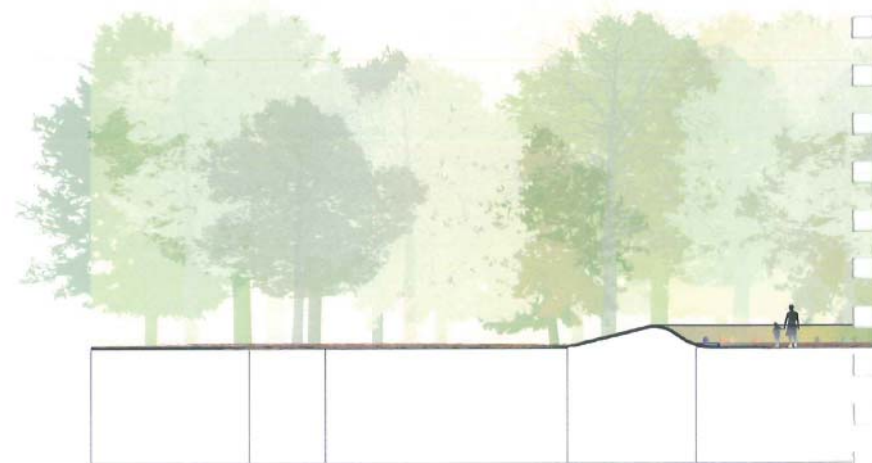
Bij de veldjes zijn plekken bestemd voor gedenkplaten met de namen van de overledenen. Hier kunnen nabestaanden hun geliefden eren door een bloemetje of een persoonlijke accessoire te plaatsen.

Impressie van de nieuwe strooiweide, met op de achtergrond de huidige strooiweide.

URNENBOS

In het meest landschappelijke deel van de begraafplaats, het parkbos van het oude landgoed, wordt een zone ingericht als urnenbos. De plek van dit urnenbos past in het historisch ontwerp van de begraafplaats. Ze ligt in de bosrand, gespiegeld ten opzichte van de strooiweide aan de andere zijde van het bos.

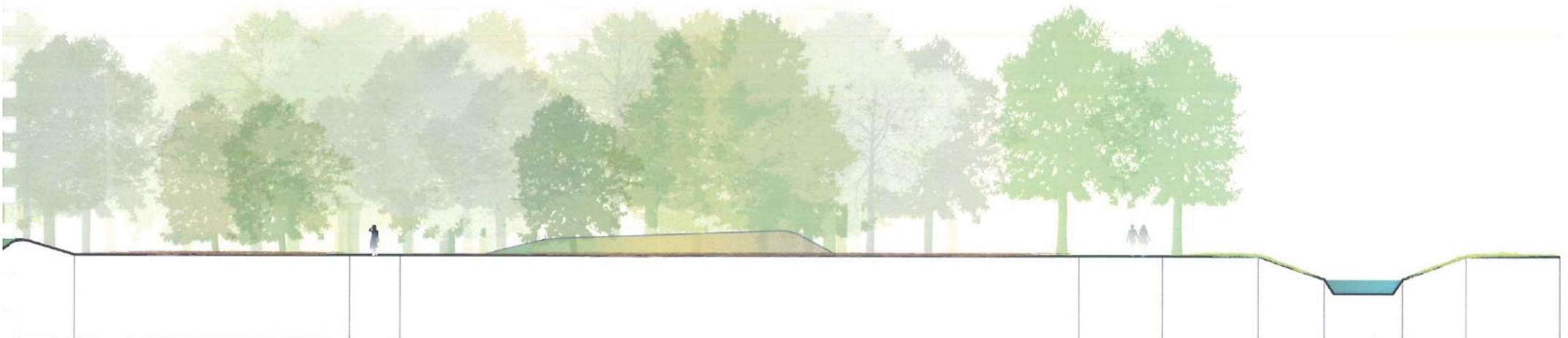
De wijze waarop we het urnenbos vormgeven, is een knipoog naar de oervorm van onze dodenbezorging: het bijzetten in grafheuvels. In het bos komen verspreid ringwallen te liggen, opgeworpen met de aarde die vrijkomt uit vergravingen van de grafvelden in de centrale strip.

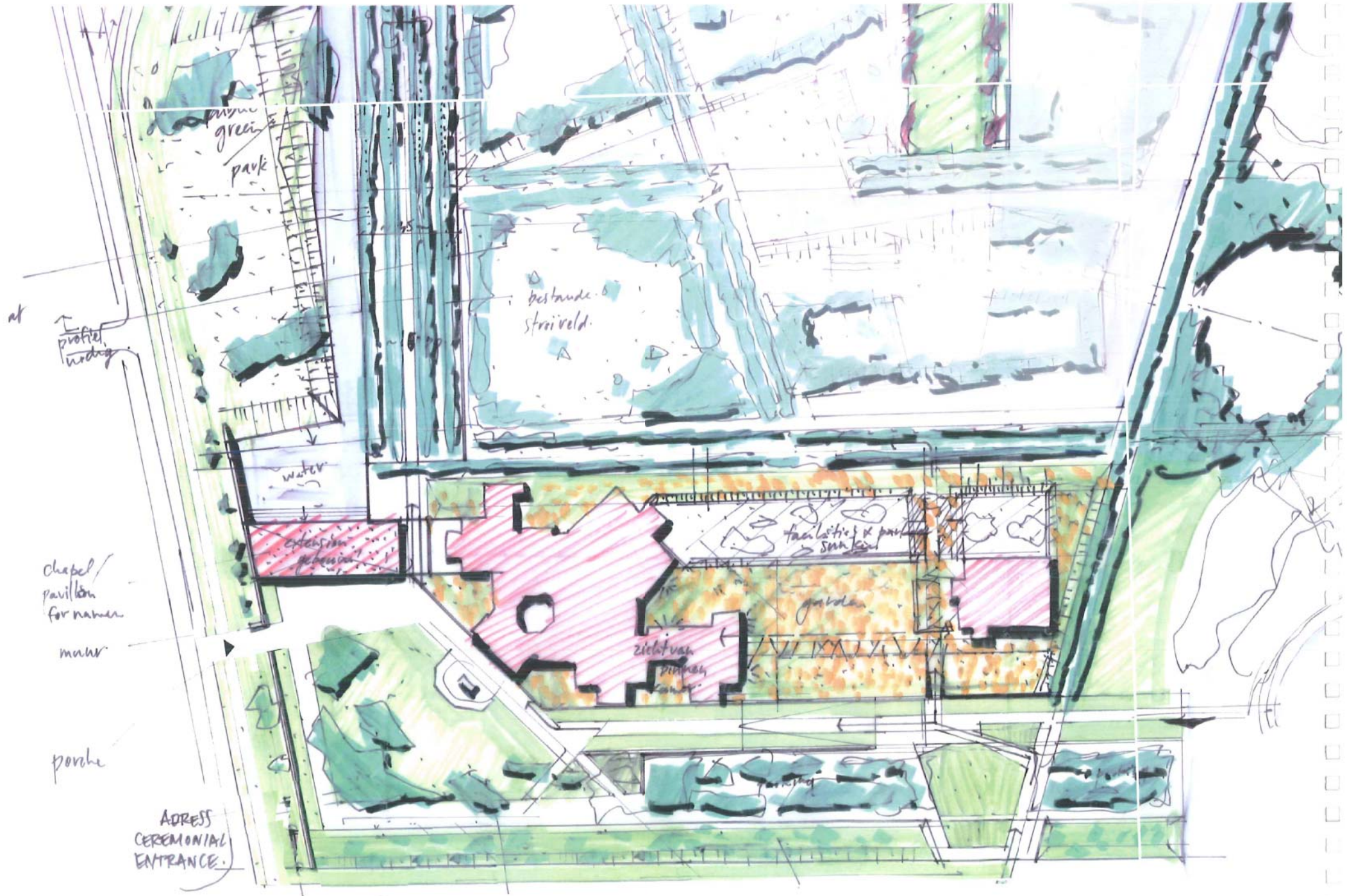
De grafheuvels zijn gekoppeld aan een slingerend bospad en worden zo ingepast dat het bos intact blijft, maar dat er gebruik wordt gemaakt van de aanwezige kwaliteit. Plaatselijk zal de

bossfeer versterkt kunnen worden door de aanplant van een specifiek sortiment. Ter hoogte van de Hollebeek, kan een brug of element de natuurlijke watergang benadrukken.

De contouren van de grafheuvels zijn organisch -afgeleid van de oorspronkelijke ronde heuvels-, de binnenruimten zijn variabel van vorm en maat.

Binnen deze landschappelijke sfeer, bestaat de mogelijkheid om aanvullende vormen van asbestemming aan te bieden. Een passende variant is het plaatsen van urnpalen. In deze palen bestaat de mogelijkheid om 1 of 2 urnen te plaatsen. De palen staan verspreid langs het pad. Ze hebben een simpele uitstraling en komen tot hun recht in het bos, onder de bomen.

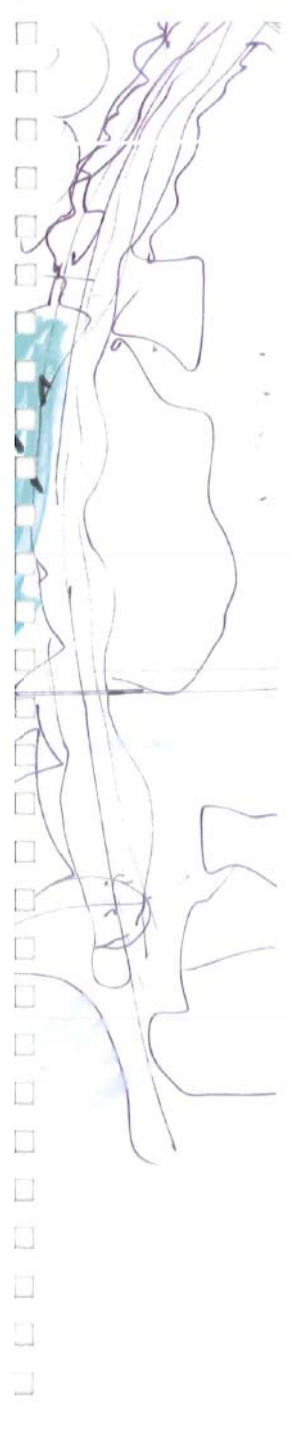
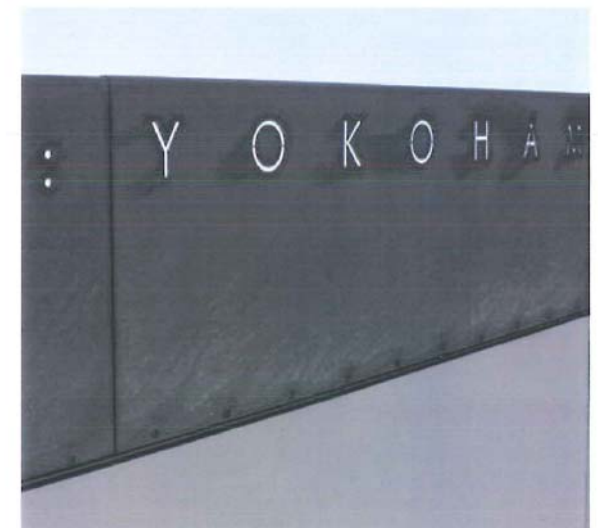

FAÇADE

De hoofdentree aan de Krijgsbaan heeft niet de gewenste uitstraling van een waardig, warm binnenkomen. Het crematoriumgebouw en haar omgeving bieden niet die ambiance die je bij Schoonselhof mag verwachten. Momenteel is er geen sprake van een uitnodigend gebaar naar bezoekers.

Ook ontbreekt het Schoonselhof aan een duidelijk, herkenbaar adres. De hoofdbouw van het crematorium en de ruimte eromheen zijn groot, maar vanaf de Krijgsbaan is het niet duidelijk waar je moet zijn om crematorium of begraafplaats te bereiken. Ten slotte is er voor de (funeraire) bezoeker geen voorziening om meer informatie over de begraafplaats te verkrijgen.

Om de entree een passender, prettiger gezicht te geven én om een heldere routing te creëren, krijgt de zijde aan de Krijgsbaan een meer besloten karakter. Door een lage graswal op te werpen en boomgroepen voor het crematorium aan te planten, wordt het directe, confronterende zicht op het gebouw weggenomen. Op de buitenzijde van de graswal aan de Krijgsbaan kan bijvoorbeeld de naam 'Gedenkpark Schoonselhof' in letters prijken. Al dan niet aangelicht na zonsondergang.

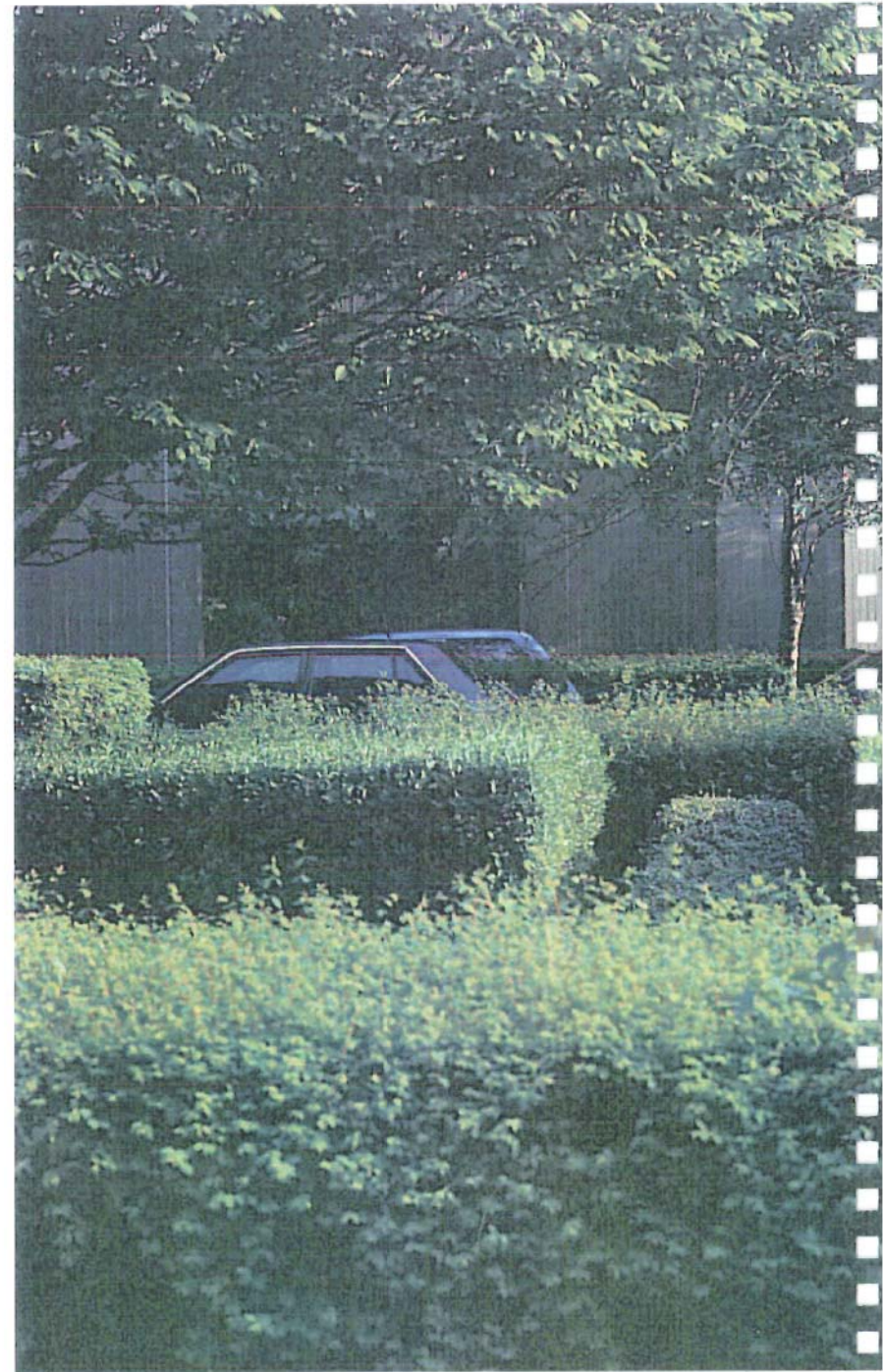

De oprit naar het crematorium komt verderop aan de Legerstraat te liggen. Door de (enorme) oprit verder van de Krijgsbaan af te leggen, ontstaat er verkeerstechnisch een overzichtelijker, veiliger situatie. Bij lange rouwstoeten, kan men de weg tussen Krijgsbaan en entree als wachtruimte gebruiken. Een nieuwe, meer ingetogen oprit met een poort vormt het begin van een eerbiedwaardige ceremonie. En het markeert de overgang van de jachtige wereld van alledag naar die waar we juist met de betrekkelijkheid geconfronteerd worden.

Vlak naast de entree, in het verlengde van de hoofdbouw van het crematorium, komt een nieuw poortgebouw. Dit zorgt voor een logische, visuele scheiding tussen de entree van het crematorium en de parkeerplaats. Beiden worden

niet langer meer met elkaar geconfronteerd. Bovendien vervult dit gebouwtje nog een belangrijke functie. Het is de loge voor de portier of conciërge. Hier kunnen bezoekers inlichtingen krijgen over het graf van een dierbare/ bekende of de route ernaar toe. Het is een punt waar wandelroutes van Schoonselhof worden verkocht of waar men verzamelt voor een georganiseerde wandeling. Een portier informeert en verwelkomt bezoekers, bedient de poort en houdt een oogje in het zeil.

Het bouwwerk vervult nog een functie. De verlengde muur van het poortgebouw biedt aan de begraafplaatszijde namelijk ruimte voor gedenkplaatjes met namen. De huidige zwarte gedenkzuilen voor de overledenen waarvan de crematie-as is uitgestrooid, hebben een on-

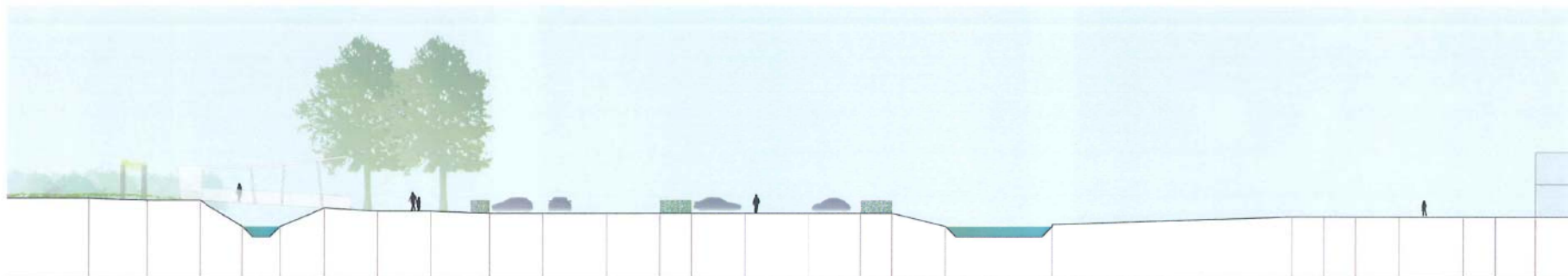

waardige plaats: pal aan de weg en de parkeerplaats, zonder beslotenheid. Bovendien passen ze niet in het beeld van een entree ruimte. Met de ontwikkeling van een poortgebouw, blijven de gedenkplaatjes op hun huidige locatie maar komen ze in een passender context en sfeer te staan.

Het parkeerterrein wordt op haar huidige plaats deels gehandhaafd en wordt in haar verlengde uitgebreid tot de entree bij de Grande Allée. De aanplant van hagen en bomen tussen de parkeervakken, geven de parkeerplaats een groene, vriendelijke uitstraling. Bij aankomst en vertrek met de auto wordt het gevoel van Schoonselhof als parkbegraafplaats benadrukt. Ten slotte ontnemen de hagen en het loof van de bomen elk zicht op blik vanaf de begraafplaats.

Het parkeerterrein wordt aan de kant van de Legerstraat begrenst door een gracht. Dit water is een vanzelfsprekende voortzetting van de gracht die nu eindigt ter hoogte van het kinderperk. Met deze gracht wordt een duidelijk verschil tussen 'binnen' en 'buiten' gemaakt. Bij het poortgebouw eindigt de gracht met een knik in het verlengde van het bijgebouw. De muur met de gedenkplaatjes krijgen een plek aan het water, los van de parkeerplaats.

NIEUW ISLAMITISCH PERK

In de Islamitische cultuur hebben de meeste begraafplaatsen het karakter van een necropool, een dodenstad. Weinig beplanting vanwege het klimaat, grote, veelal bovengrondse monumenten. Elementen die de kringloop van het leven benadrukken zoals bloesem en water zijn - indien mogelijk- gewenst.

Islamitische graven hebben als belangrijkste kenmerk de oriëntatie op Mekka: het graf is zo gericht dat de dode op de rechterzij met het gezicht richting Mekka ligt. Qua grafaankleding hebben zij grotendeels de gangbare monumenten uit onze grafcultuur geadopteerd.

Nu de tweede en derde generatie allochtonen er steeds meer voor kiezen om hier begraven te worden en niet in het land van hun voorouders, zal er meer capaciteit voor islamitische graven gecreëerd moeten worden. De begraafplaats is een afspiegeling van de samenleving en dus is in onze multi-culturele samenleving een islamitisch grafveld een vast onderdeel van de begraafplaatsinrichting geworden.

In het plan hebben we ervoor gekozen om op veld W1 ruimte te reserveren voor een islamitisch grafveld. Afhankelijk van het programma van eisen voor de te creëren capaciteit, kan een inrichtingsplan verder uitgewerkt worden met

de vormentaal en elementen die recht doen aan een veld voor deze doelgroep.

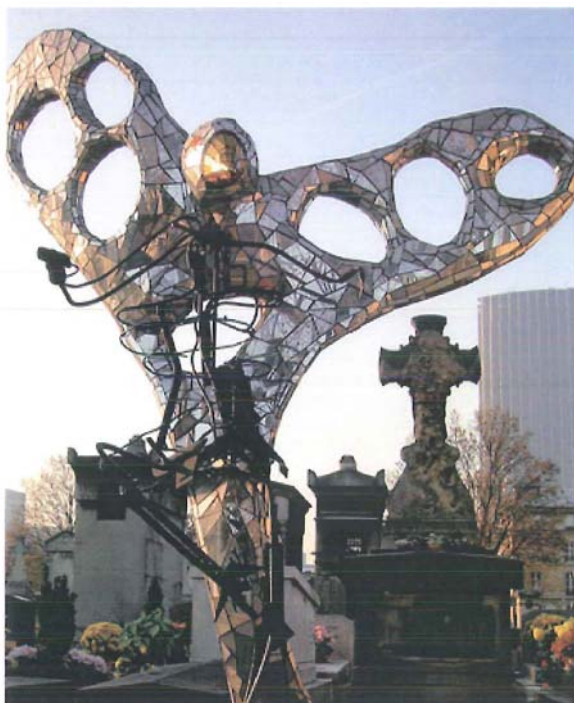
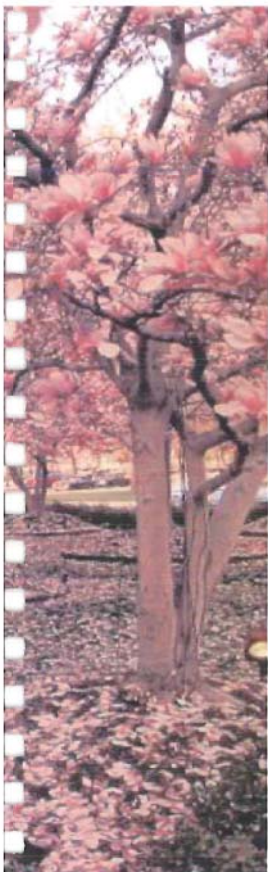

NIEUW EREPERK

Waren vroeger praalgraven nog mogelijk, momenteel is door het reglement de artistieke vrijheid beperkt tot monumenten van maximaal 1.50m. hoog. Een ereperk dient volgens ons niet alleen te beperken tot een naam, maar moet ook werkelijk extra mogelijkheden geven. Mogelijkheden wat betreft de afmetingen en de materialisatie van de grafmonumenten. Heeft natuursteen nu nog de overhand op de begraafplaats, bij een aanpassing van het reglement zouden monumenten ook van hout, keramiek, staal etc. gemaakt kunnen worden.

Nabestaanden krijgen zo meer mogelijkheden om een monument meer persoonlijk vorm te geven. De monumenten worden diverser en persoonlijker. Deels zal de confectie-industrie aanhouden, deels zal er meer kunst in de grafmonumenten terugkomen wat de attractiviteit van Schoonselhof op dit punt zal versterken. Omdat het bijzondere plekken zijn waar bijzondere mensen begraven worden, krijgt het een plek in de centrale strip van de begraafplaats: veld W.

KWALITEITSIMPULS

Schoonselhof heeft goed gebruikte, waardevolle voorzieningen en elementen. Sommige zijn niet los te koppelen van de begraafplaats en willen we zeker behouden. Ze vragen wel om een herwaardering. Ook zijn er in onze ogen een aantal mogelijkheden die

'voor het oprapen' liggen. In dit hoofdstuk hiervoor enkele voorstellen.

BESTAANDE STROOIWEIDEN

Na het zeemansgraf is asverstrooiing toch wel de meest anonieme vorm van dodenbezorging in onze uitvaartcultuur.

Ook op de Schoonselhof zijn er bij de strooiweiden geen nagedachtenismogelijkheden voor de nabestaanden. Er zijn weliswaar plateaus aangelegd voor de bloemstukken na de crematie en verstrooicereemonie, bij een bezoek daarna is er voor nabestaanden geen concrete plek om naar terug te keren en leent de omgeving zich ook niet voor enig verblijf ter plaatse... De vormgeving en materiaalkeuze dateert van decennia terug. De enige mogelijkheid tot het plaatsen van een naam bevindt zich momentaal naast het parkeerterrein van het crematorium, ver buiten het park gelegen.

Door het vele gebruik van de strooiweiden, is een herinrichting niet mogelijk. Een herinrich-

ting van de plateaus, vlakken bestrating en de context waarbinnen de strooiweiden liggen echter wel.

In ons voorstel worden de strooiweiden door een uitbreiding met elkaar verbonden. Er ontstaat zo een wandelroute van de hoger gelegen strooivelden naar het strooiveld dat grenst aan het columbarium. Langs de wandelroute worden verschillende sferen/plekken ingericht voor asverstrooiing: weide, laan/houtwal, boszoom, bos.

Per plek bestaat er een mogelijkheid tot verblijf en nagedachtenis (de mogelijkheid tot het plaatsen van naamplaatjes) in combinatie met een bloemenplateau. Met deze aanpassing van de strooiweiden richten we op een verankering in en bijdrage aan de landschappelijke kwaliteit van Schoonselhof en meer persoonlijke keuzemogelijkheden voor nabestaanden. Hierdoor

zal dit onderdeel zowel binnen de begraafplaats als de gevoelswereld van de nabestaanden uit de anonimiteit komen.

OPWAARDERING 'FLATS'

De opzet van het huidige columbarium (romeins woord voor 'duiventil'), oogt als een miniatuur flatwijk. De materiaalkeuze voor de muren en de bestrating is sober.

's Winters is er sprake van wateroverlast door de relatief lage ligging. Het afstoten van het columbarium is gezien de benodigde capaciteit en de investering geen optie. Wij zien het juist als een uitdaging het complex dusdanig op te waarderen dat de sfeer en uitstraling past bij het kwaliteitsbeeld dat wij voor Schoonselhof voor ogen. Dat Schoonselhof een aantal stijlperiodes heeft doorgemaakt mag ook in de toekomst nog gezien worden.

Het opwaarderingsplan kort samengevat:

- Oplossen van de wateroverlast door het afgraven van een zone rondom. Het complex komt zo op een eiland te liggen in plaats van in een "oksel" van twee toegangswegen. Het verzelfstandigt als onderdeel van de begraafplaats en krijgt door het water, de oevers en de toegangsbruggetjes meer romantiek, passend bij het erachter gelegen bosdeel in engelse landschapsstijl.

- Meer beplanting rond de muren. Door de muren met een eenvoudige pergolaconstructie met elkaar te verbinden en die te laten begroeien, met bijvoorbeeld Blauwe Regen, worden de volumes van de urnenmuren verzacht en de ruimten er tussen intiemer. Centraal zou een beeldbepalende boom (Zakdoekjesboom of Hemelboom) geplant kunnen worden.

- Meer mogelijkheden voor de nabestaanden door de inrichting van een tuinstrook tegen de muren aan: ruimte voor planten, vaasjes etc.

- Aanpassing van de bestrating: oppervlak, materiaal

- Plaatsen van banken

Het geheel zal meer de sfeer van een tuin/hof gaan uitademen in plaats van een verzameling bouwvolumes.

WESTELIJKE RAND

De langgerekte driehoek met burgergraven aan de westrand van de begraafplaats (perk U), heeft een eigen kenmerk. De graven zijn in evenwijdige stroken aangelegd met een richting die haaks staat op die van de omliggende perken.

Deze stroken bieden aanknopng tot een levendiger, aangename sfeer en variatie van het huidige, eentonige beeld. De rijen met graven worden verdeeld over diverse, grotere beplantingsstroken. Stroken met een verschillende breedte en een bloeiend assortiment vaste planten die onderhoudsarm zijn. Het assortiment kent verschillende hoogtes en vormen maar zal in kleur genuanceerd zijn. In elke maand van het bloeiseizoen zal een beplantingsgroep in bloei staan.

Met een relatief simpele ingreep, kan het perk een andere uitstraling krijgen. Een uitstraling die ertoe bijdraagt om mensen een aangenaam gevoel te geven als zij een graf bezoeken en om weer terug te komen.

LANEN MET TALUDNISSEN

Naast het columbarium en de urnengraven willen we nog een nieuwe mogelijkheid integreren: de taludnis. Deze nis, speciaal ontworpen voor de toepassing in taluds, is de combinatie van een nis uit een columbarium en een urnengraf. De module bestaat uit een betonelement met een geïntegreerd nisje. In de nis passen twee asurnen. De urnen kunnen hierin, al dan niet afgesloten met een naamplaat, geplaatst worden. Ervoor is dan ruimte voor het plaatsen van

accessoires. Men kan er ook voor kiezen de urn voor de nis te plaatsen en juist de accessoires in de nis, afgesloten met een deurtje of glazen plaatje.

Aangezien Schoonselhof over kilometers talud beschikt, kan er met de toepassing van deze taludnissen langs secundaire routes in de taluds van de grafvelden extra capaciteit en keuzen gerealiseerd worden.

BOS

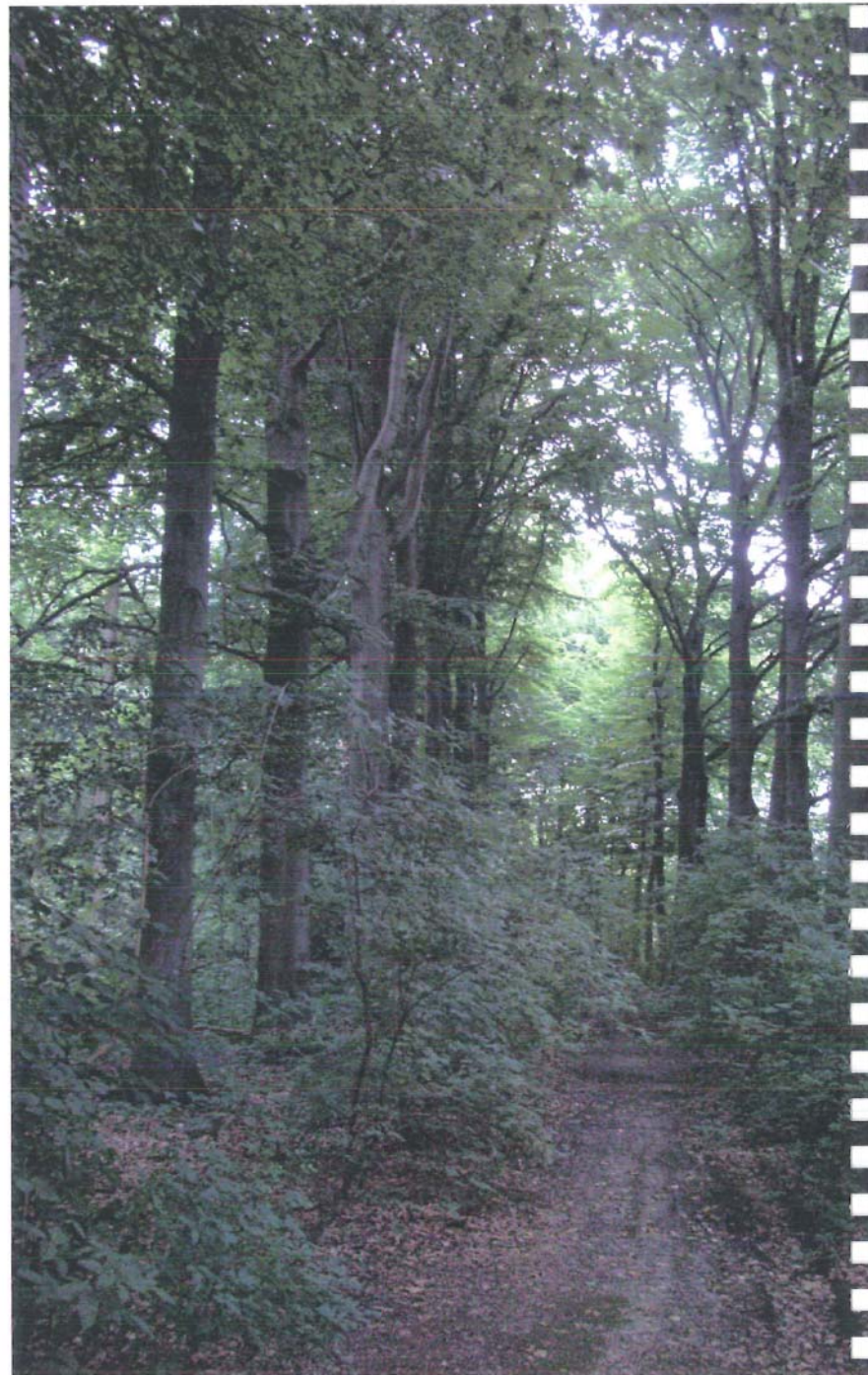
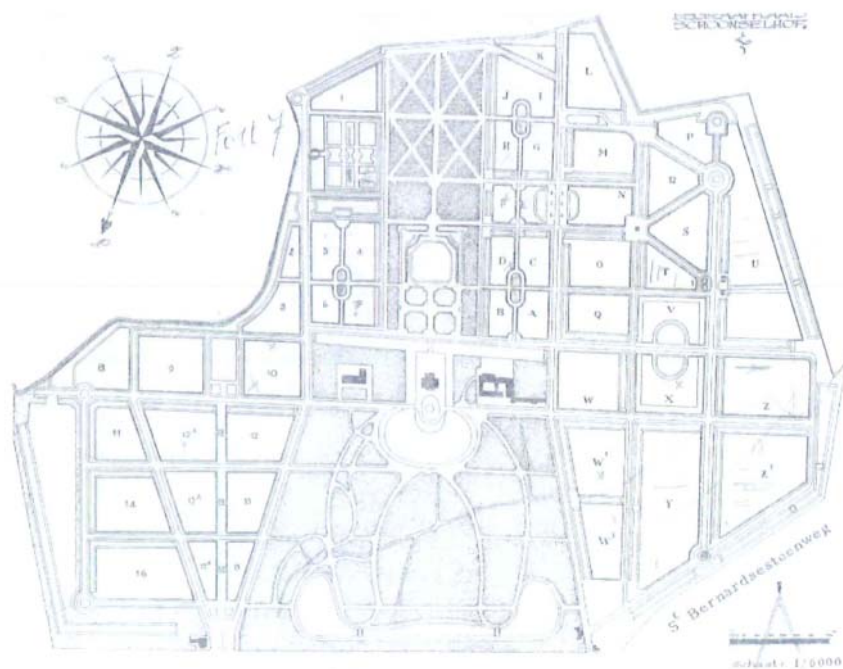
Het bos dat van oudsher bij het landgoed hoort, verkeert in verwaarloosde staat. Het gaat om waardevol bos dat vanuit cultuurhistorisch, ecologisch en beleevingsaspect om herwaardering vraagt. Wij zijn ons er van bewust dat u hieraan werkt door een landschapsbeheerplan op te laten stellen.

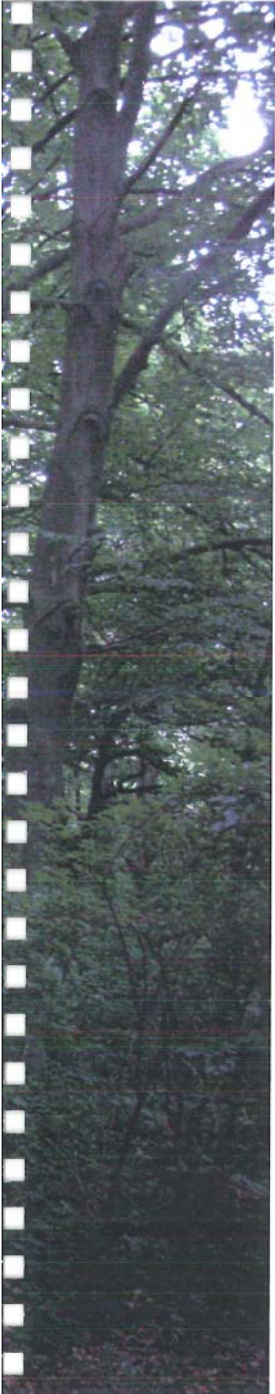
Vanuit ontwerptechnisch oogpunt denken wij dat de aanpak van de franse tuin, het sterrenbos en het parkbos -aangelegd volgens engelse landschapstijl- de aantrekkingskracht van Schoonselhof naar haar omgeving en haar gebruikers toe kan vergroten. Het oude landgoed vormt al sinds decennia een geweldig de-

cor voor de begraafplaats, een groene spil die structuur geeft aan het gebied.

Het creëren van meer openheid, het toevoegen van paden, het zichtbaar maken van water en het herstellen van zichtlijnen en hoofdlanen, geeft het engelse bos haar oude grandeur grotendeels terug. Een landschappelijke, sfeervolle en veilige plek om te wandelen en te verblijven. Ongeacht wat het doel van je bezoek is.

De entree aan de Krijgsbaan nabij de kruising met de Sint-Bernardsesteenweg is nauwelijks zichtbaar. Door meer openheid rondom de entree te creëren, zullen bezoekers, recreanten, voorbijgangers of omwonenden zich eerder

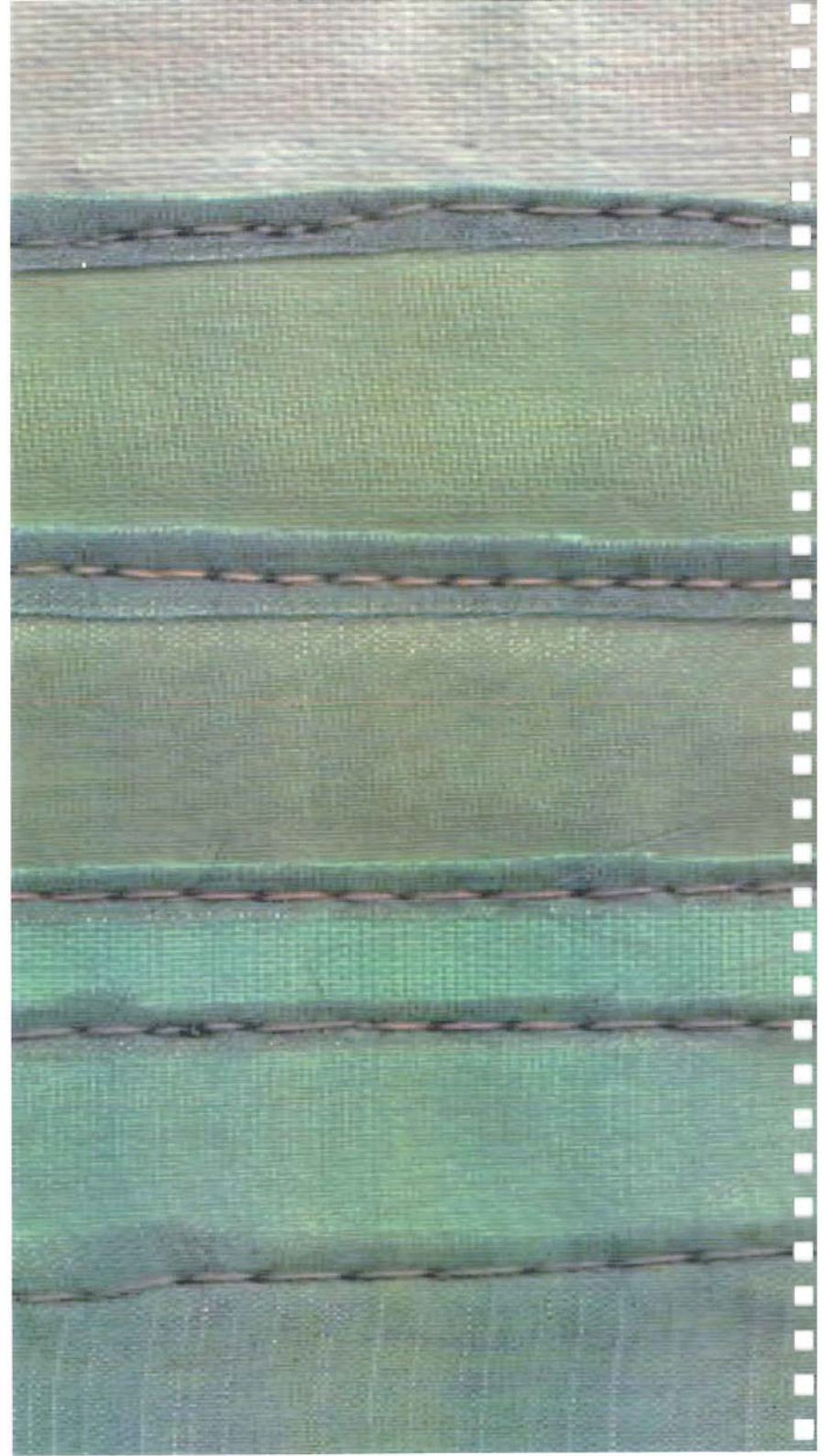

aangetrokken of uitgenodigd voelen om naar binnen te gaan. Het water wordt zichtbaar vanaf de kruising en wellicht is er een glimp van het kasteel op te vangen vanaf de Krijgsbaan.

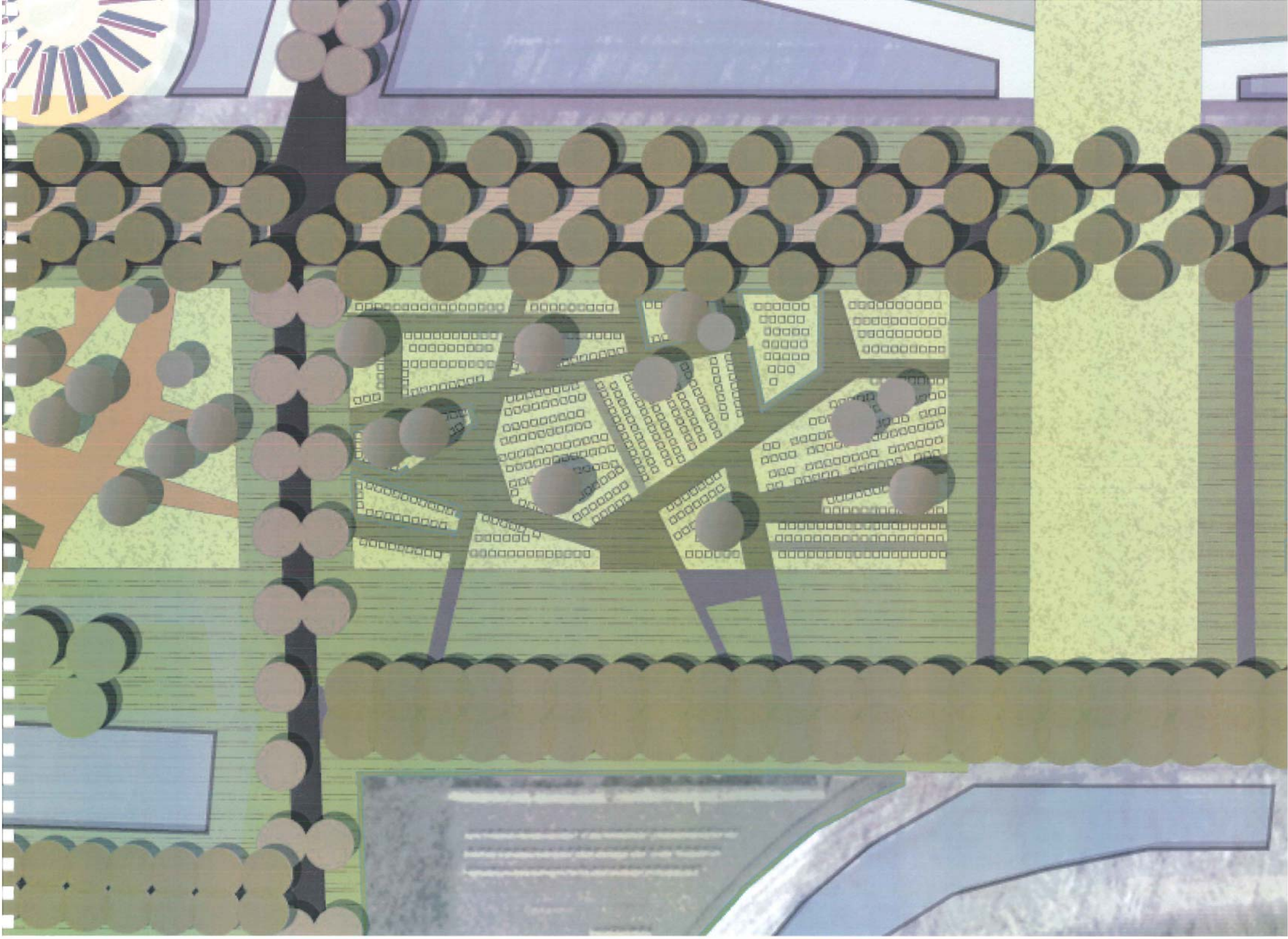
DETAILS

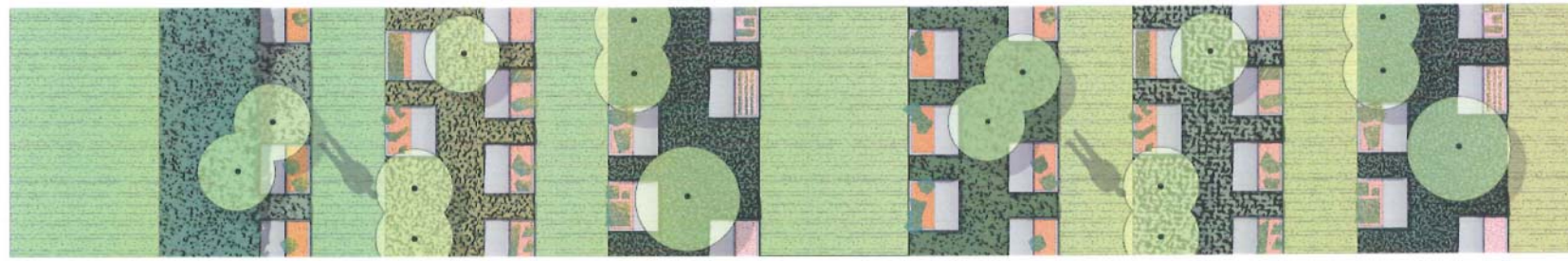

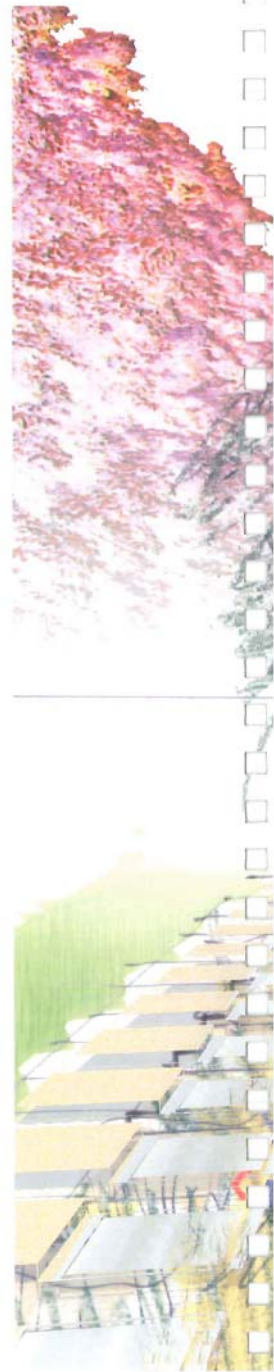
URNENTUIN

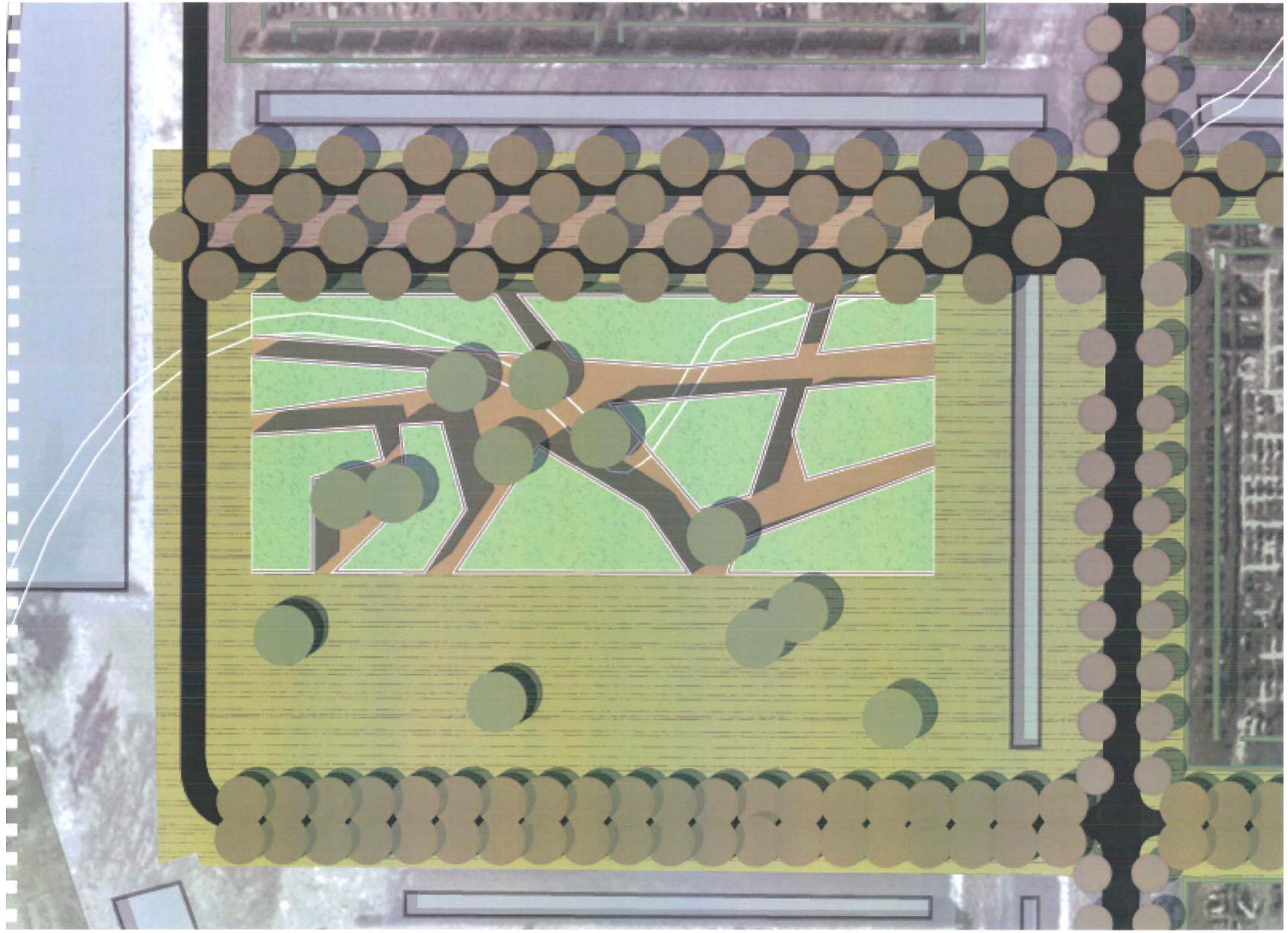
Doorsnede en uitsnede van de urnentuin

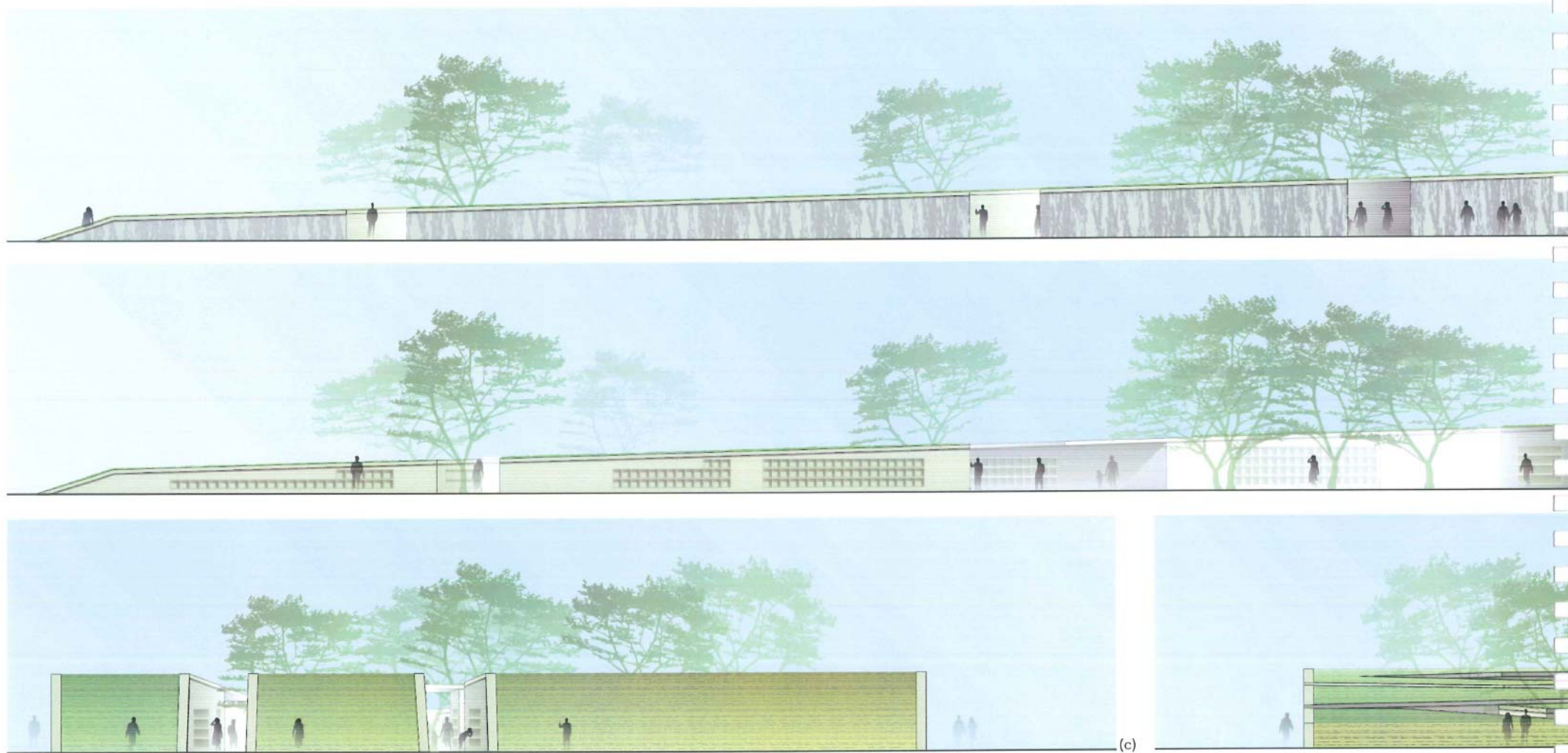

URNENMUUR

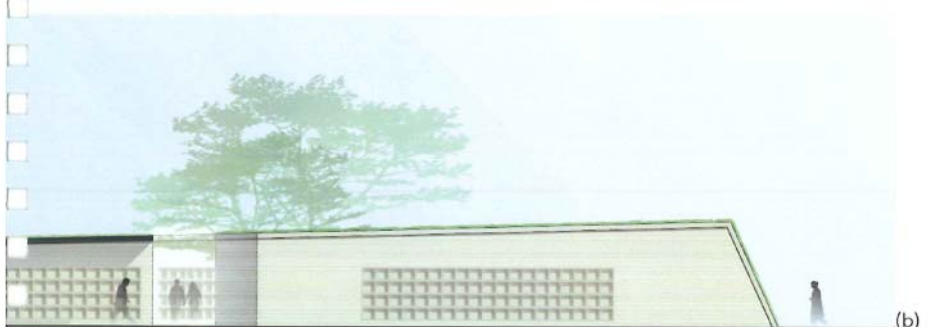

Boven: Dwarsdoorsnede over de lengte aan de buitenzijde (a),
over de lengte aan de binnenzijde (b),
over de breedte aan dewestzijde (c),
over de breedte aan de stripzijde (d).

(a)

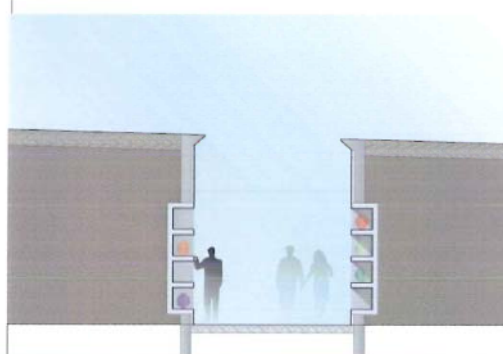
(b)

(d)

Links en linksonder:
Binnenzijde urnen-
muur

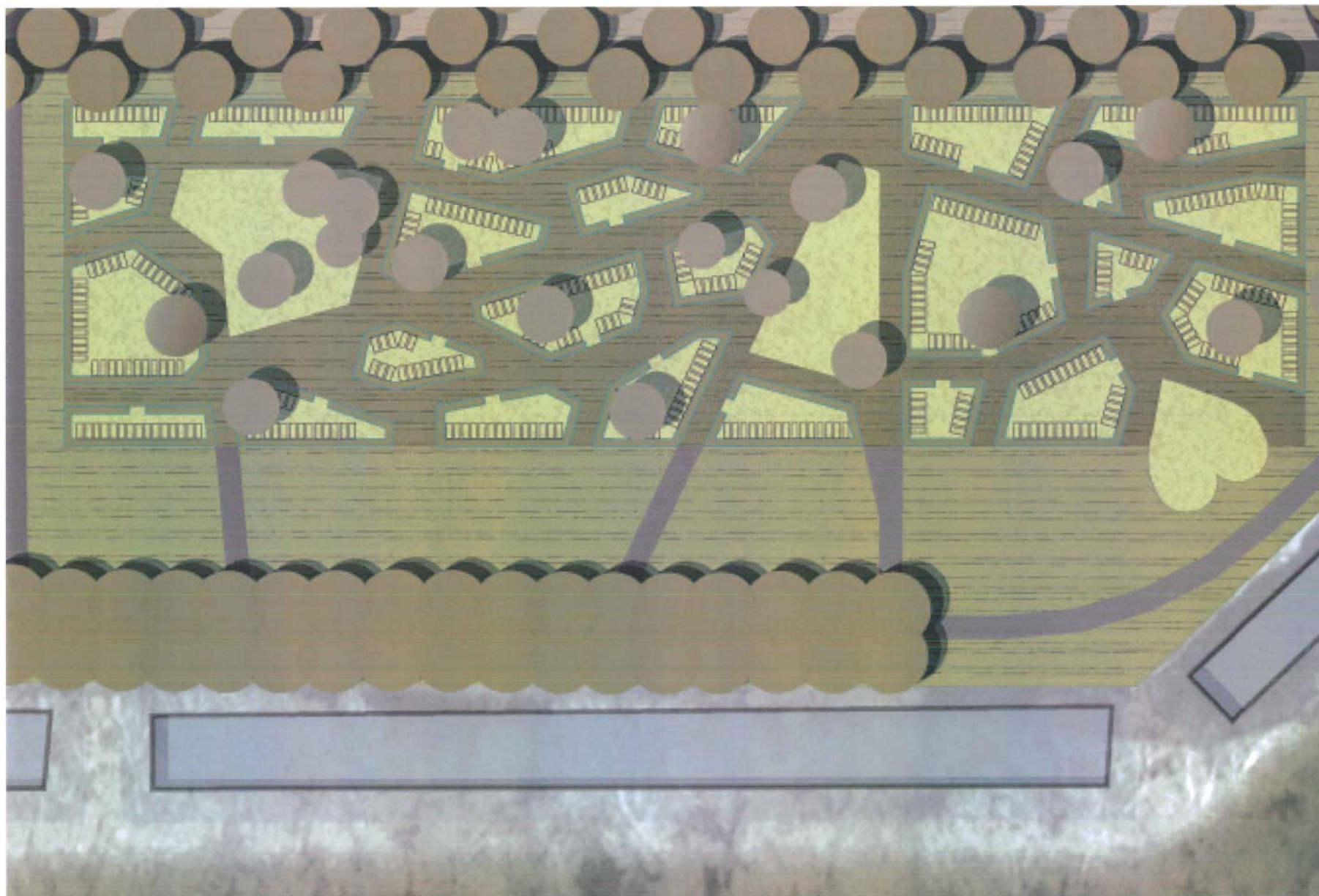

Boven: Zijaanzicht nissen in urnenmuur; maximaal 4 lagen, minimaal 1 laag hoog.

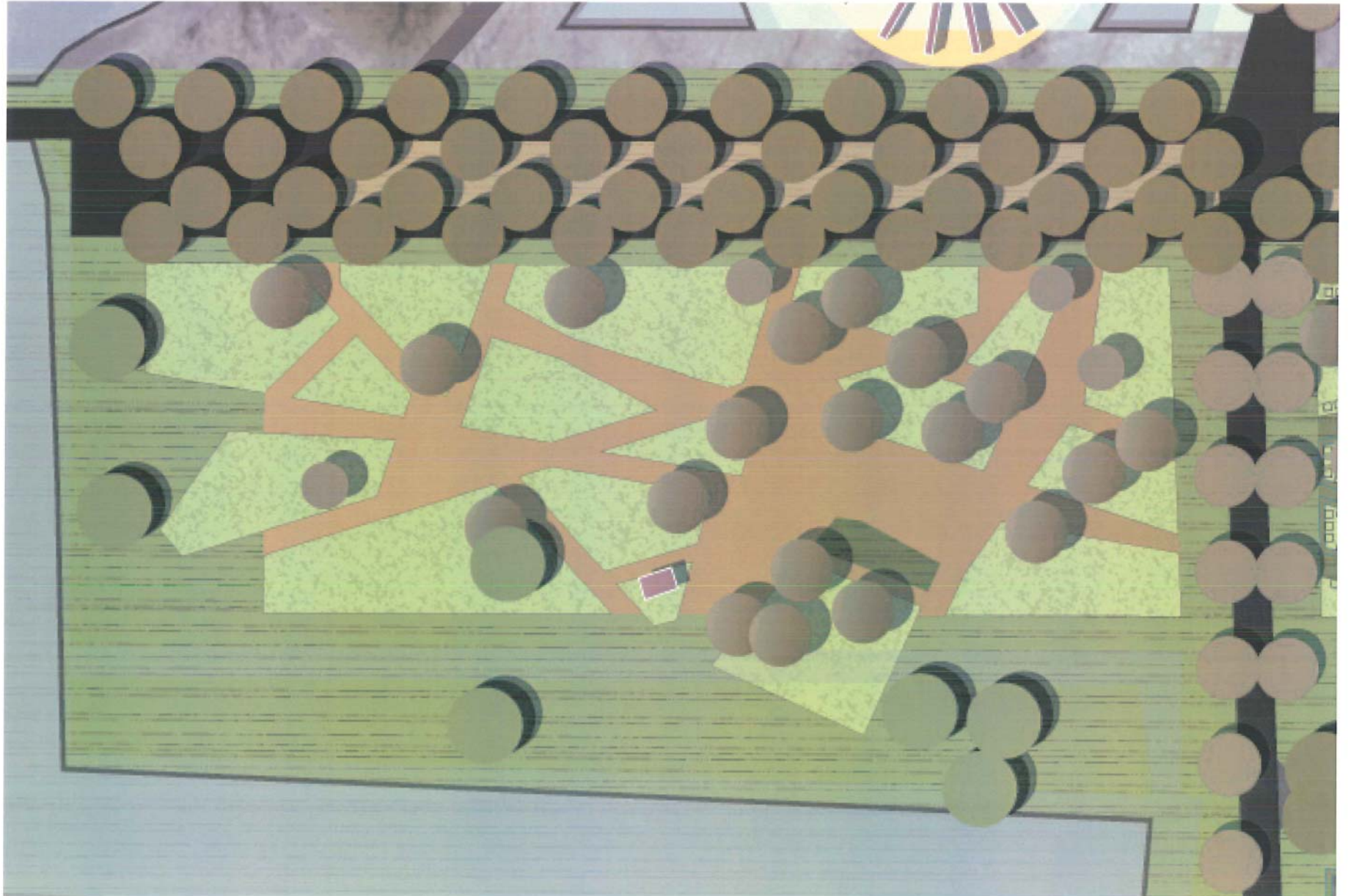

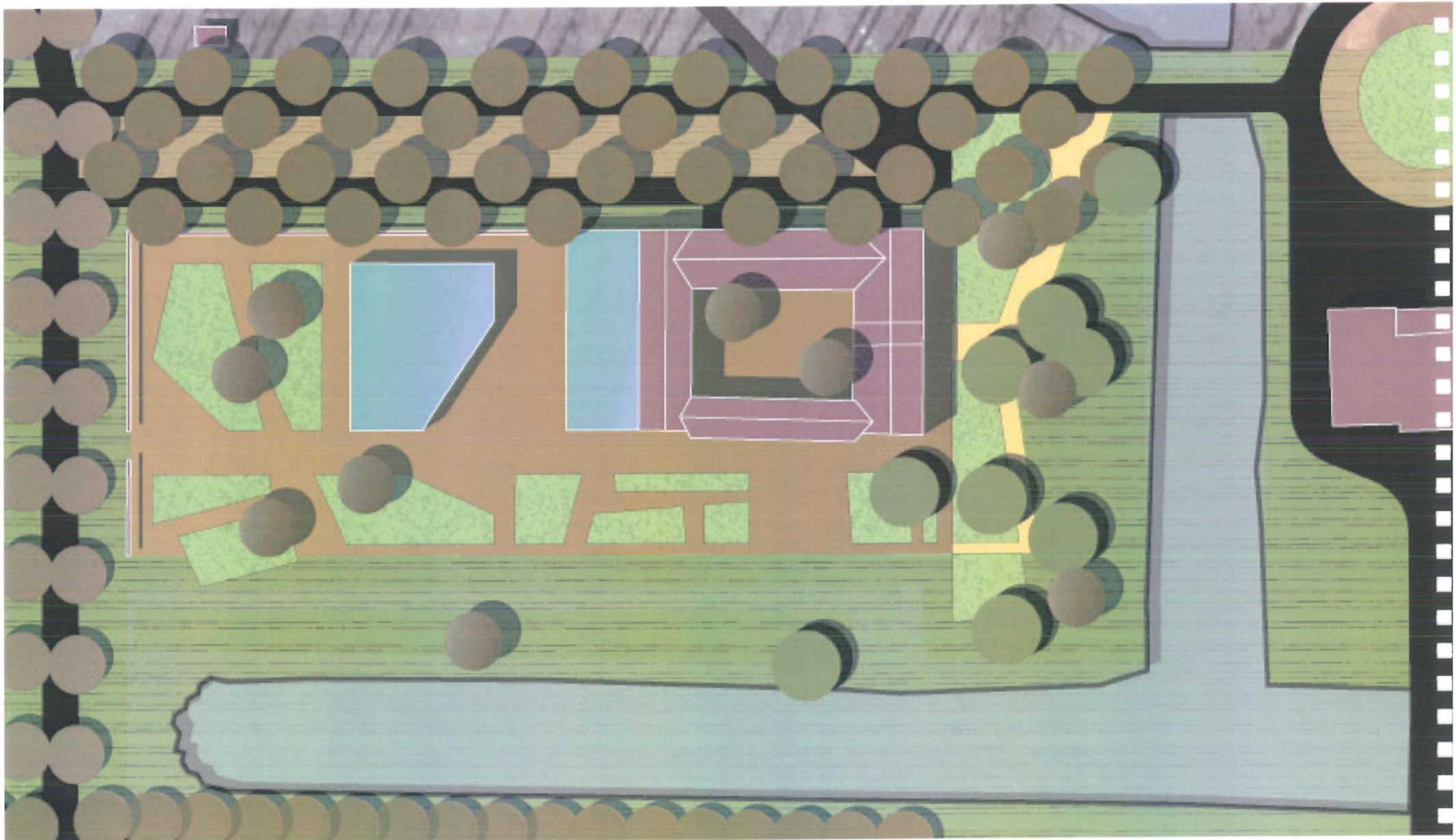
KINDERHOF

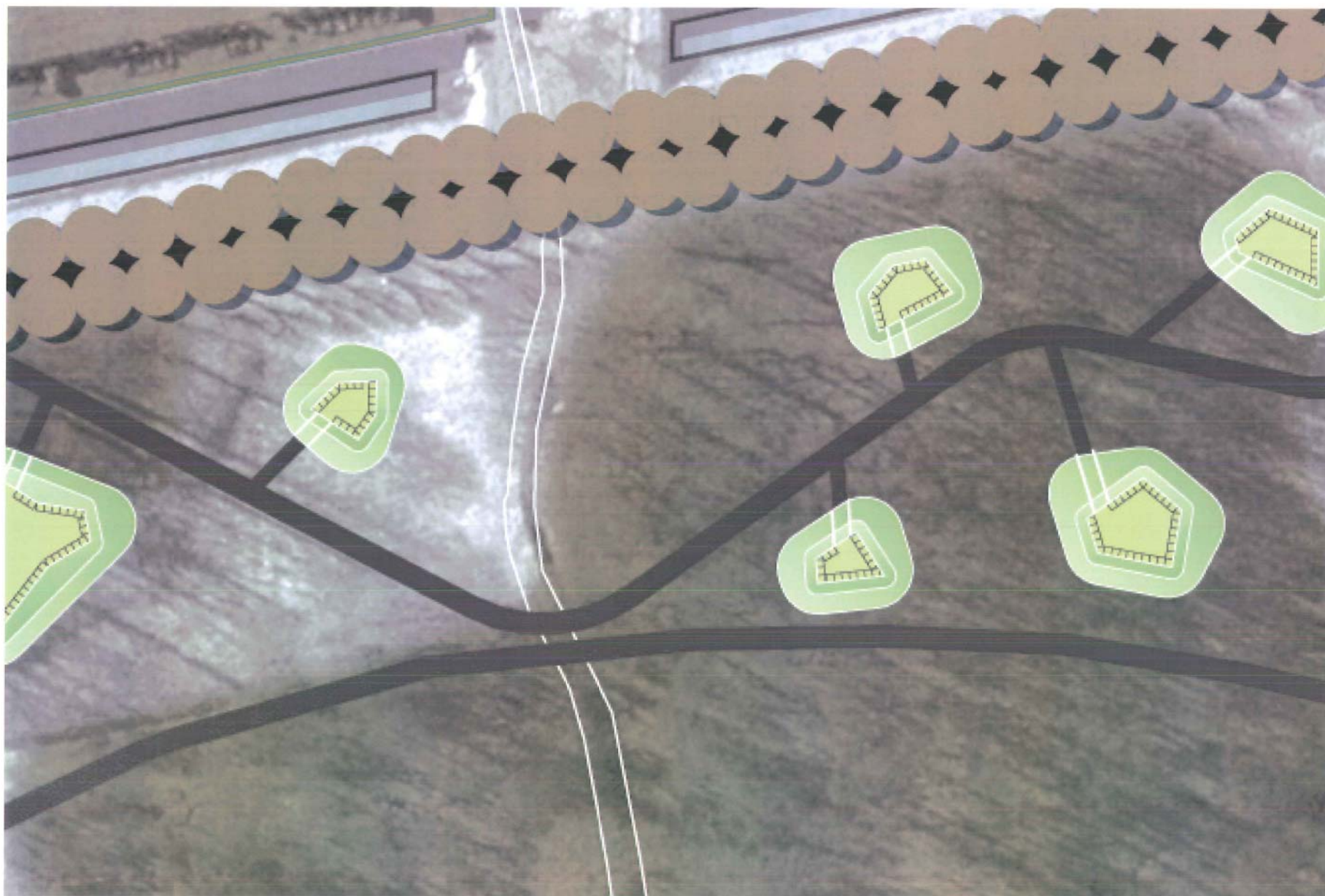
TUIN DER BEZINNING

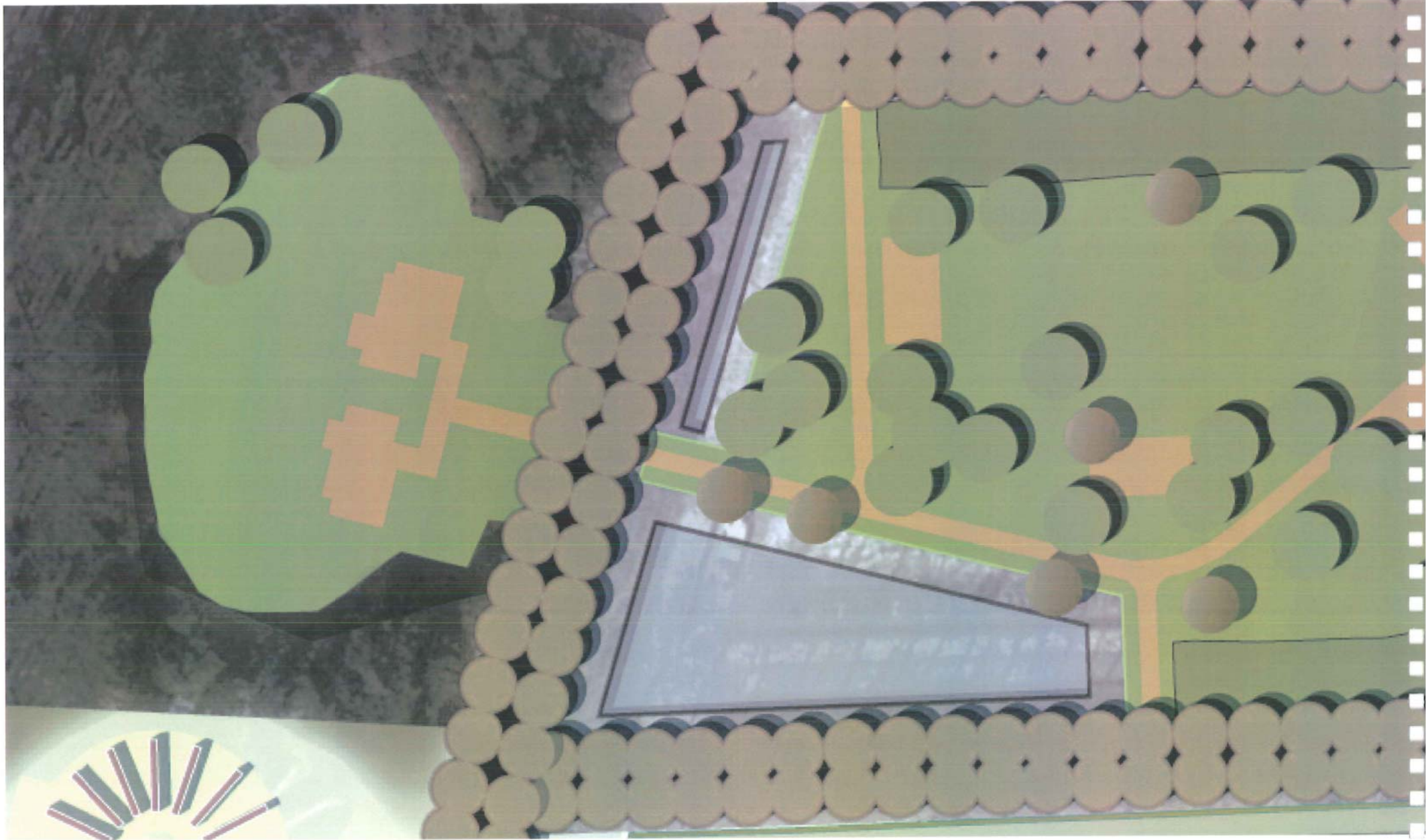
NEERHOEVE

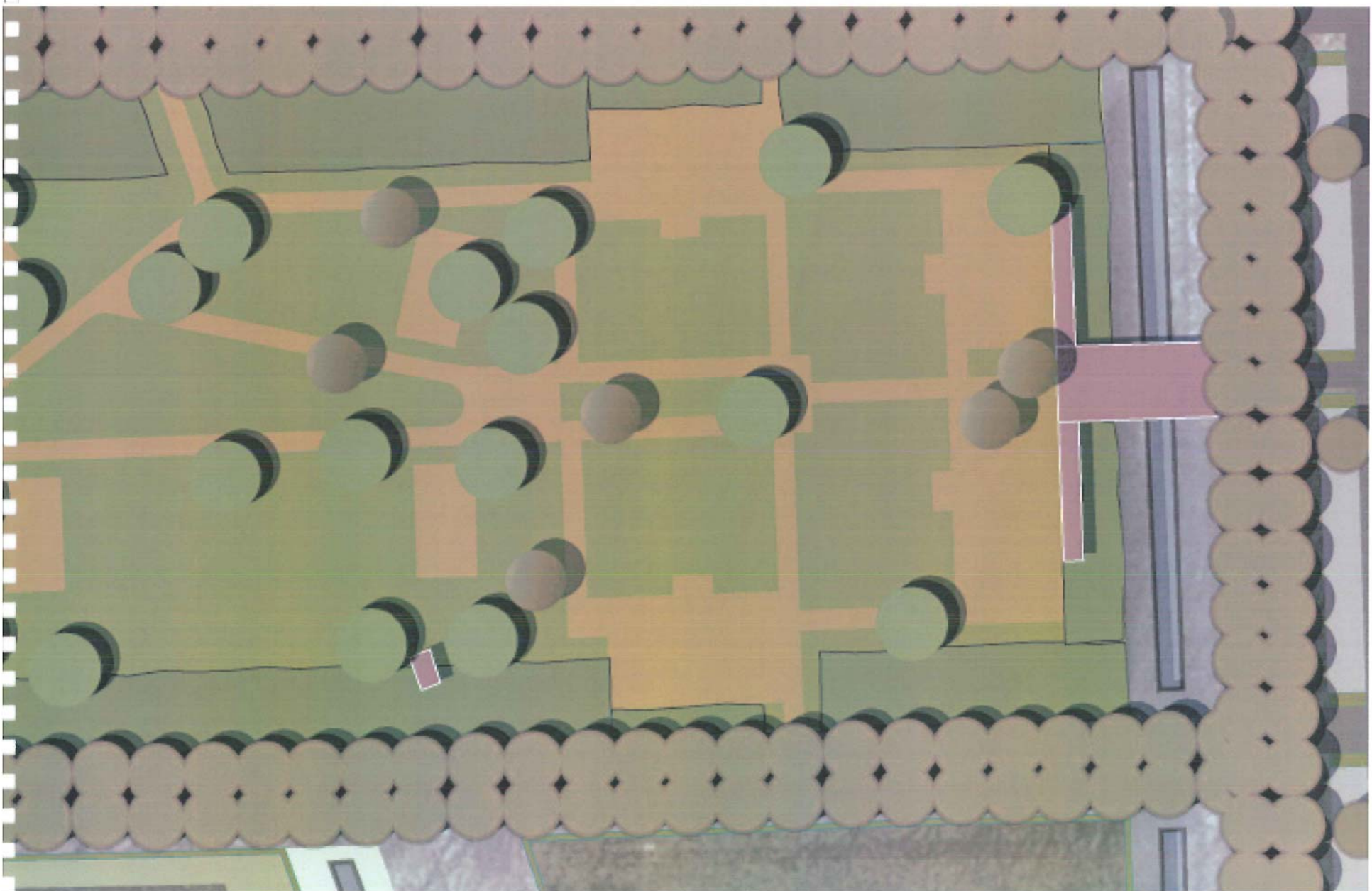

URNENBOS

STROOIWEIDE

FAÇADE

STRATEGIE

Uitvoeringsstrategie en fasering

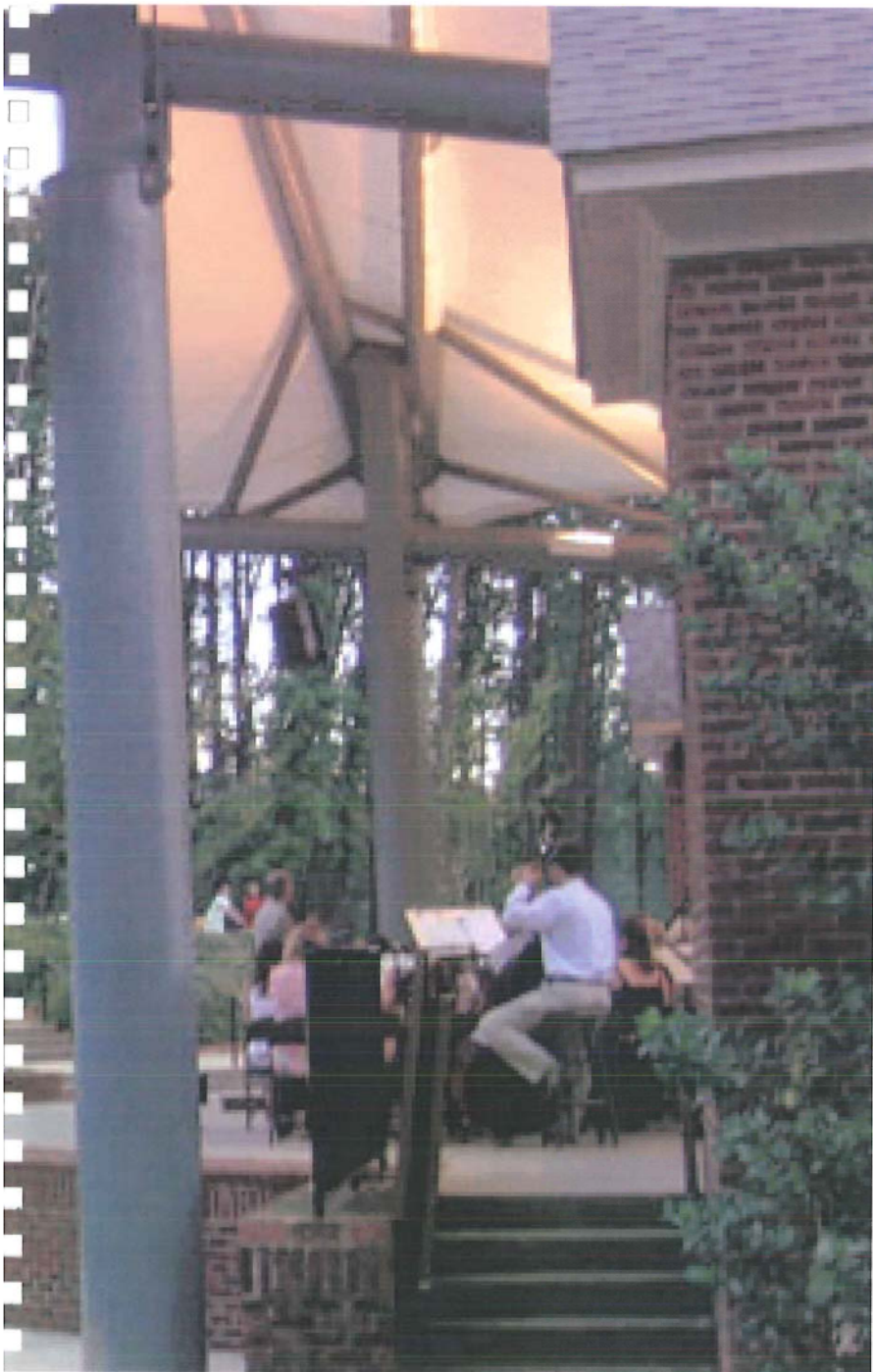
Schoonselhof is momenteel een begraafplaats zonder hart. De activiteiten concentreren zich in het en rond het crematorium aan de Krijgsbaan. Dit is een probleem dat al geruime tijd wordt onderkend. Met de uitwerking van het masterplan, bestaat de kans om dit probleem aan te pakken!

De introductie van de centrale strip dwars over de begraafplaats, zal een verlevendiging van de gehele begraafplaats betekenen. De strip biedt een uitnodigende en aantrekkelijke sfeer, een herkenbaar beeld, een plek voor stilte of mijmering maar ook voor samenkomst en een logische routing. Tenslotte worden op de strip nieuwe mogelijkheden voor urnbestemming aangeboden.

Wij denken dat de strip een toekomst biedt voor een hernieuwd hart. Met de invulling van de strip – te beginnen met de nieuwe urnentuin, columbarium en Grande Allee-, zullen er meer bewegingen over de gehele begraafplaats gaan plaatsvinden. De nieuwe mogelijkheden zullen voor een gebruiks- en economische impuls zorgen. Afhankelijk van het 'succes', kan

de strip geleidelijk worden 'ingevuld'. Dit zal een versterkend effect hebben en zal mogelijk (externe) investeringsbronnen aanspreken. Deze zijn uiteindelijk nodig om het kasteel op te knappen en geschikt te maken als aula en rouwcentrum, in aanvulling op de diensten van het crematorium. Ook het verbouwen en uitbaten van de Neerhoeve behoort tot deze stap.

De snelheid van zaken, hangt voor een groot deel af van de 'populariteit' van de toekomstige voorzieningen. Omdat het bij de introductie van de nieuwe mogelijkheden op het gebied van crematie-as even afwachten is wat de Antwerpse bevolking het meeste aanspreekt, is gefaseerde aanleg van alle mogelijkheden ideaal om enerzijds de investering te spreiden en anderzijds te zien welke vorm uitbreiding behoeft. Bij fasering moet elk onderdeel een afgerond geheel vormen binnen het masterplan. Gezien de grote capaciteit voor urnen in het nieuwe columbarium, bestaat daarbij wel de mogelijkheid om in fasen te bouwen. Zonder dat dit afbreuk doet aan het geheel.

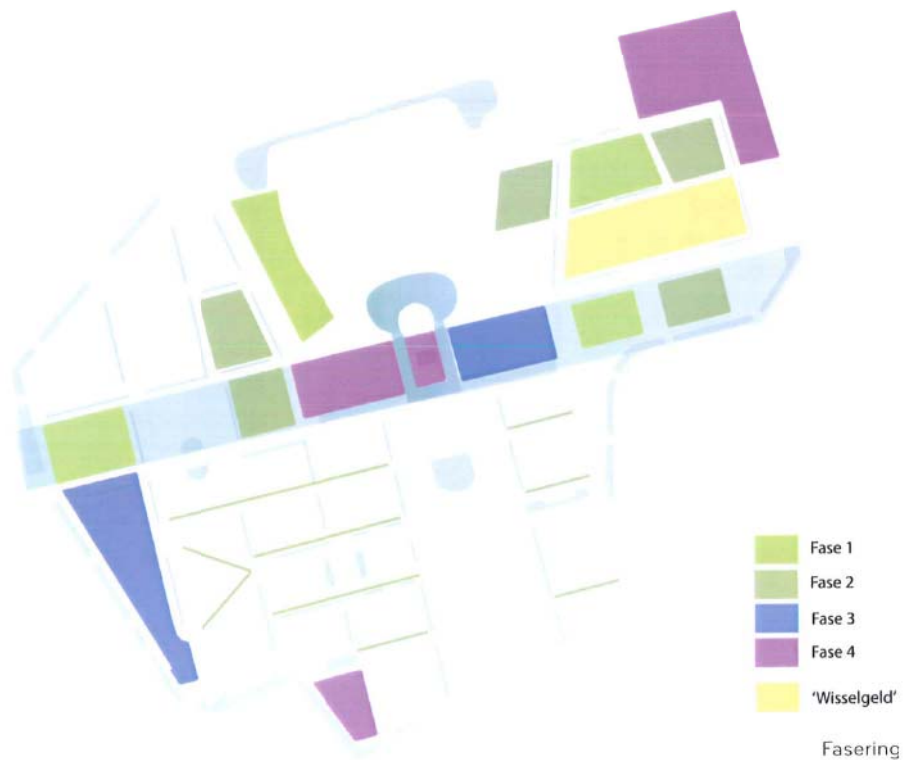

De snelheid van zaken, hangt voor een groot deel af van de 'populariteit' van de toekomstige voorzieningen. Omdat het bij de introductie van de nieuwe mogelijkheden op het gebied van crematie-as even afwachten is wat de Antwerpse bevolking het meeste aanspreekt, is gefaseerde aanleg van alle mogelijkheden ideaal om enerzijds de investering te spreiden en anderzijds te zien welke vorm uitbreiding behoeft.

Bij fasering moet elk onderdeel een afgerond geheel vormen binnen het masterplan. Gezien de grote capaciteit voor urnen in het nieuwe columbarium, bestaat daarbij wel de mogelijkheid om in fasen te bouwen. Zonder dat dit afbreuk doet aan het geheel.

Wetende dat er een hoop nieuwe ontwikkelingen op Schoonselhof af komen, willen wij ook het hergebruik en de 'recycling' van oude graven en bestaande elementen promoten. Oude fraaie grafmonumenten die aan onderval onderhevig zijn, kunnen bijvoorbeeld geadopteerd worden. Met deze 'adoptie' draagt iemand bij aan de schoonheid en (funeraire) aantrekkingskracht van Schoonselhof. Bovendien krijgt de persoon de rechten na zijn/haar overlijden op die plek te liggen.

Het gebruik van de aanwezige taluds van Schoonselhof bieden een interessante mogelijkheid voor de korte termijn. Ze vormen een simpele en relatief goedkope vorm van urnbestemming die snel gerealiseerd kan worden.

Marketing

Met dit masterplan denken wij de kracht van Schoonselhof als parkbegraafplaats optimaal te benutten voor het gewenste gebruik. Met de uitstraling die Schoonselhof straks heeft, zullen mensen zich -meer dan nu- tot de begraafplaats aangetrokken voelen. Toch zal er bij de Antwerpse bevolking (en daarbuiten) een prikkel of signaal afgegeven moeten worden die Schoonselhof definitief op de kaart zet.

Er zal meer publiciteit rondom Schoonselhof gegenereerd moeten worden. Wij denken aan de volgende punten die opgepakt zouden kunnen worden:

- promoten van de wandelgidsen en georganiseerde wandelingen van Jacques Buermans bij de toeristeninformatiepunten, bibliotheken, omliggende winkelcentra etc. een plek voor uitgifte van de wandelingen bij een van de entrees van Schoonselhof.

- organiseren van activiteiten en evenementen. Bijvoorbeeld lampionnen- of lichtjesavonden, of een concerto in memoriam. De franse tuin aan het water met het kasteel als achtergrond zou hier (tijdelijk) plek voor kunnen bieden.
- aantakken van huidige fietsroutes langs of op Schoonselhof
- het duidelijk signaleren en aankondigen van 'begraafplaats Schoonselhof' op borden rondom de begraafplaats, scheidt bekendheid bij voorbijgangers.
- het plaatsen van informatiezuilen of -borden op de begraafplaats met bijvoorbeeld de achterliggende verhalen van overleden personen, e geschiedenis van het landgoed, voorlopende flora en fauna etc.

Bovenstaande voorbeelden van maatregelen zorgen ervoor dat Schoonselhof bij de Antwerpenaren (en daarbuiten) gaat leven.

SAMENVATTING

Masterplan

Het domein Schoonselhof kent een aantal gezichten die zich in de geschiedenis hebben afgetekend. Het historisch landgoed met haar bostuinen in Franse en Engelse stijl, de talrijke monumentale lanen en brede grachten, en de grafperken met elk hun eigen invulling. Die veelzijdigheid blijkt echter beperkt.

Het oude landgoed verkeert in slechte staat. De profilerings van de lanen tussen de hoger gelegen grafperken biedt weinig zicht of afwisseling. Het water wordt op veel plaatsen overschaduwed door oeverbeplanting en betekent daarom weinig voor de beleving en de oriëntatie. De grafperken zijn qua inrichting veelal hetzelfde en hebben een sobere aanblik.

De uitstraling en aantrekkingskracht van Schoonselhof is naar buiten toe bovendien beperkt.

De rigide, symmetrische opzet van Schoonselhof is de basis van de begraafplaats. Hoewel de kracht van het domein in die opzet ligt, vormt zij tegelijkertijd het probleem. De tijd is aangebroken om een nieuwe laag toe te voegen. Een laag met meer kleur en variatie, die de bestaande sferen met elkaar verbindt, hiërarchie aanbrengt en voorziet in de wensen van deze tijd.

Strip

Binnen de bestaande structuur van lanen en grafperken wordt een centrale strip geïntroduceerd. Deze strip loopt van oost naar west dwars over de begraafplaats en kruist het oude landgoed. Ze wordt getypeerd door haar ruime opzet, haar brede laanprofiel, de sterke aanwezigheid van het water en de diverse perkruimtes.

Een ruim opgezette laan met meerdere bomenrijen langs de strip, wordt de nieuwe hoofdgang van de begraafplaats; de Grande Allée. Er ontstaat een herkenbare ruimte met grandeur, een statige sfeer waar het verblijf aangenaam is. Het water dat zich daarlangs duidelijk manifesteert versterkt dit gevoel. Een plek voor ontmoeting, mijmering, afleiding of ontspanning. De beschikbare grafperken die aan de Grande Allée grenzen, krijgen een nieuwe invulling. Ze bieden mogelijkheden voor de behoefte aan individualiteit en expressie in de omgang met de dood. Een nieuw columbarium, een urnentuin, een ereperk maar ook een hernieuwd kinderperk geven de centrale strip betekenis. De kleinere maat van de aanliggende perken, creëert meer openheid en zicht op het water. De beleving van reflectie en ruimte wordt zo geoptimaliseerd. De invulling van de perken wordt gekenmerkt door kleinere eenheden of fragmenten die ieder een eigen sfeer hebben passend bij het individu. De vormgeving hiervan is geënt op de van oudsher aanwezige vormen, 'de boschetto'. In het ontwerp wordt een spel gespeeld met de figuur van de fragmenten of 'boschetto's'.

Ze bestaan uit gesloten vormen van geschoren beplanting en minerale wanden. Boschetto's spelen met contrast, verrassing en hebben een theatrale scène aan de binnenkant. Achtereenvolgens zijn er het kinderboschetto met kleine kamers, het columbarium-boschetto als een soort labyrint, het urnenboschetto als bostuin, het ceremonieel boschetto als 'tuin der bezinning', en de Neerhoeve-boschetto als tuin. rechte lijnen die op de begraafplaats voorkomen. De fragmenten nemen vanaf het nieuwe columbarium richting het kindershof in grootte af.

Door het hart van de begraafplaats nieuw leven in te blazen, krijgt de strip niet alleen betekenis voor de doden en hun nabestaanden, maar ook voor bezoekers, omwonenden en (funerair) toeristen. Met het kasteel en de Neerhoeve als publieke voorzieningen, en een ceremoniële tuin komt de ziel van Schoonselhof weer terug. Ze voorziet in een eigen, romantische ambiance die past bij haar verleden als landgoed. Een informele sfeer die een aanvullende rol heeft op de ceremoniële, plechtige functie van het bestaande crematorium. De ingang aan de Legerstraat krijgt door de Grande Allée meer betekenis. Ze is niet enkel meer een zijingang. De allée creëert een nieuwe entreeruimte die een andere functie vervult dan die van ceremoniële entree. Ze wordt de entree voor het autoverkeer, de parking en voor alledaags gebruik. De afwikkeling van doorgaand verkeer vindt hoofdzakelijk plaats op de hoofdrouting die de entrees en

grande allée op een logische manier met elkaar verbindt. Het fijnmaziger netwerk van wegen en paden blijft toegankelijk voor autoverkeer maar krijgt een voetgangersvriendelijke uitstraling.

Kwaliteitsimpuls

De inrichting van de perken op Schoonselhof is vrij gelijkvormig en eentonig. Er is weinig contrast aanwezig tussen de bestaande perken. De mogelijkheden die bestaan binnen de diverse delen van de begraafplaats zou in onze optiek versterkt moeten worden. Dit geldt voor de inrichting van de perken maar ook voor de mogelijkheden die worden aangeboden bij cremen of begraven.

De strip, het oude landgoed, het entreegebied, de strooiweides, de militaire perken, het deel met de ereperken en bijzondere grafmonumenten, de westelijke rand en de grafperken voor de gewone burger hebben elk hun eigen kenmerken. Het versterken van die kenmerken vergroot de kwaliteit en mogelijkheden van nieuwe én bestaande asbestemmingen en graven. Een herkenbare inrichting, maar ook meer variatie in het aanbod. Het is die keuzemogelijkheid en landschappelijke kwaliteit, die appelleert aan de emotie en het gevoel van de nabestaanden van nu en de toekomst, die Schoonselhof de 21e eeuw zal binnenleiden.

Relatie omgeving

Naast de introductie van de centrale strip en een kwaliteitsimpuls voor de hele begraafplaats, focust het masterplan zich op de relatie met het omliggend gebied. De ligging van Schoonselhof op de rand met het buitengebied, in een landgoederenzone en in de fortentring van de Stelling van Antwerpen, geeft een grotere betekenis. Het is te vergelijken met de tuin van Versailles dat wordt omringd door een enorm park. Schoonselhof is niet te vergelijken met de andere begraafplaatsen van Antwerpen. Qua grootte heeft ze wel naast de parken Rivierenhof en het Nachtegalenpark te leggen. Qua gebruik en sfeer staat ze op zichzelf.

De relatie met de aangrenzende (groen)gebieden en de presentatie van Schoonselhof naar buiten toe is momenteel gering. De toegankelijkheid, de randen van de begraafplaats en de aansluiting op bestaande routes en infrastructuur spelen hierin een belangrijke rol. De entreepartijen aan de Krijgsbaan vragen beiden om een facelift. De een, bij het crematorium, is naar verhouding zodanig aanwezig dat zij niet 'matched' met het karakter van Schoonselhof. De ander is nauwelijks zichtbaar. Door meer beslotenheid bij het crematorium te creëren, kan op een meer ingetogen wijze gehoor worden gegeven aan een puur ceremoniële, symbolische functie van de entree.

De oude ingang nabij de kruising met de Sint-Bernardsesteenweg is belangrijk voor het dagelijkse bezoek en de koppeling met de nabije groenstructuur en het openbaar vervoer. Zicht vanaf de kruising op de begraafplaats en de historische waterpartij, werkt uitnodigend. Een extra ingang aan de Moerelei in het verlengde van de oude ingang, zorgt voor een betere interne en externe ontsluiting. Door de diensten van onderhoud een plek te geven in een nieuw gebouw aan deze entree, ontstaat een veilige en levendige plek.

De oostelijke rand van de begraafplaats wordt aan de stadszijde gedeeltelijk ingericht als een openbaar bovengronds veld. Een transparante ruimte die bestemd is als aantrekkelijk 'voorportaal' naar de begraafplaats toe en als pleinruimte voor Fort 7. Op drukke dagen kan zij gebruikt worden als extra parkeerterrein.

De drie bovenstaande ingrediënten zijn bepalend in de uitwerking van het masterplan Schoonselhof. De belangrijkste ingrepen voor nieuwe en bestaande elementen van de parkbegraafplaats worden toegelicht. De uitwerking voor het nieuwe columbarium en de urnentuin worden in het hoofdstuk 'details' verder uitgewerkt.

